

Božič - PRAZNIK LJUBEZNI IN DOBROTE

Spet zveni čez svet angelsko oznanilo: »Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so blage volje!« Vsaj za hip naj bi to oznanilo v dušah ljudi prevladalo nad skrbmi za samo telesno blaginjo in jih spomnilo, da je še druga in ne samo materialna blaginja.

Življenje v materialni blaginji, za katero se neprestano pehamo in si hkrati postavljamo cilj vedno bolj daleč, je krivo, da pozabljamo na pomen duhovne blaginje in duhovnih vrednot, predvsem vrednot ljubezni in dobrote. Včasih se nas polasti občutek, kakor da sta ljubezen in dobrota dejansko že preživela pojma, s katerima ne vemo več, kaj početi. Kdo še zahteva od nas ljubezen in dobroto? Morda naši otroci, naš zakonski drug; a tudi v teh odnosih se govori vedno več o pravicah in vedno manj o ljubezni.

Toda ljubezen in dobrota sta vendarle neobhodno potrebna tudi današnjemu človeštvu. Človek, ki ni sposoben ljubezni in ki ne goji dobrote v sebi, je mrzel in steren, tudi če je v gospodarskem pogledu še tako »produktiven«. Samo ljubezen in dobrota sta tisti, ki gradita mostove med ljudmi in omogočata pravo, notranje občevarje med njimi ter jih tako bogatita.

Ni res, da lahko svet shaja samo z visoko gospodarsko produktivnostjo in materialno blaginjo. Svet, v katerem bi prevladovala taka miselnost, bi bil v resnici zelo obubožan svet v primeri s prejšnjim svetom. Tudi človek, ki živi »v blaginji«, je potreben ljubezni in dobrote, potreben je duševne opore, da lahko premaguje naloge in težave današnjega stehniciranega življenja. Ni slučajno, da poznajo ravno najbolj tehnicirane države največ samomorov. To je dokaz, da tehnika ne more nadomestiti ti- stega pristrčnega, neposrednega zanimanja za človeka, ki lahko izvira samo iz ljubezni in dobrote. Tako zanimanje soljudi sicer lahko občutimo včasih, ko se nam v naši »blaginji« dobro godi in nočemo »kontaktov«, kot nadležno, toda v primerih notranjih kriz, osamljenosti in občutka, da ne zmoremo več življenjskega boja, nam je lahko v rešitev.

Ce je bil svet nekaj poln revežev v ekonomskem smislu, je danes poln revežev v duhovnem smislu, osamljenih in zato nesrečnih ljudi. Prebijmo egoistične lupine, ki jo ekonomska blaginja oblikuje okrog nas kot pločevino naših zaprtih avtomobilov, odvrzimo jo in se spet približajmo sočloveku,

(Nadaljevanje na 12. strani)

SNEŽNA SAMOTA POD REPENTABROM

fto M. Magajna

Vesele božične praznike
in srečno ter uspehov
polno novo leto

želi naročnikom,
bralcem, sodelavcem in vsem Slovencem

NOVI LIST

POGLED NAZAJ, POGLED NAPREJ

Leto 1966 se bliža zatonu. Pozdravilo ga je bučno veselje in vzbujalo je mnogo upov, nekateri pa so bili v svojih napovedih tudi pesimisti. Kaj lahko rečemo zdaj, ko je do konca leta še nekaj dni: so bili upravičeni upi, ali so imeli prav tisti, ki so se kazali pesimisti?

Res da je bilo leto 1966 leto naravnih katastrof in slabega vremena, ki je ponekod pressegalo vse, kar ljudje pomnijo in kar je zapisano iz prejšnjih časov; pa tudi prometnih katastrof ni manjkalo. Ena najhujših se je dogodila v naši bližini, ko se je razbilo nedaleč od ljubljanskega letališča Brnik veliko britansko turistično letalo in je našlo pri tem smrt skoraj 100 ljudi. Italija in še nekatere druge države (precej tudi Slovenija) pa so trpele od velikanskih povodnj, ki so zavzele v Toskani in na nekaterih drugih področjih Italije obseg velikanske katastrofe. Prav zadnji čas pa je zahteval izredno veliko smrtnih žrtev ladjelom grške ladje »Heraklion«, da drugih po obsegu manjših nesreč niti ne omenjamo. Toda v celoti vzeto, leto 1966 le ni bilo za človeštvo eno najneugodnejših.

Če ga presojamo glede na največje vrednote človeštva, na pravičnost, svobodo in mir, je pomenilo tudi to leto napredek. Naravnih in nepredvidenih katastrof se največkrat ne da preprečiti. Te zavise od višjih sil. Kjer pa je lahko posegel vmes človeški dejavnik, je bilo vendarle marsikaj storjeno za človeški napredek, mir in varnost. Predvsem je treba označiti za zelo pozitivno dejstvo, da se vojna v Vietnamu kljub zelo pesimističnim napovedim ni razširila v večjo voljo ali celo v tretjo svetovno vojno, kot se je bilo bati. Ostala je omejena na Vietnam in danes je sorazmerno manj nevarnosti, da bi se razširila v veliko celinsko ali svetovno vojno, kakor je bilo pred letom dni. Kitajska kaže prav malo volje, da bi tudi z vojaštvom podprla vietnamske gverilce, in se očitno izogiblje odkritega spopada z Združenimi državami, četudi jih po drugi

strani izziva izza meje, o kateri ve, da je Američani ne mislijo prestopiti.

Vojna med Kitajsko in Združenimi državami — izzvana od Kitajske — je tem manj verjetna, ker se spor med Kitajsko in Sovjetsko zvezo vedno bolj zaostruje in se Kitajska ne mara vezati s kako vojno proti Združenim državam, četudi samo z intervencijo v Vietnamu, ker bi to zelo oslabilo njen položaj nasproti Sovjetski zvezi in jo izročilo tej na milost in nemilost, zlasti v primeru neuspehov proti Američanom. Kitajski pa je najmanj do tega, da bi postala spet odvisna od Rusov.

O tem sovjetsko-kitajskem sporu si je težko priti na jasno, verjetno pa je, da nima samo enega vzroka. Vzrokov je več. Eden je staro kitajsko nasprotje med Rusi in Kitajci iz časa, ko so ruski carji trgali razne srednjeazijske pokrajine iz nabuhlega telesa kitajskega imperija ali iz njegove interesne sfere. Ena glavnih teženj Mao Tse Tungove vlade, zlasti pa vojaških krogov in mladine, je v tem, da Sovjetski zvezi spet zlepa ali zgrda iztrgajo tiste pokrajine in jih podvržejo kitajski hegemoniji in morda kitajski kolonizaciji, glede na velikanski naravni prirastek kitajskega naroda.

Drugi vzrok je ideološke narave, povezan z rasnim vprašanjem. Kitajci kot Azijati, v katerih se borita ošabnost in hkrati občutek manjvrednosti nasproti beli rasi, ne morejo dopustiti, da bi gledali v kako »belo« silo kot vodilno državo, pa četudi je to Sovjetska zveza. Seveda tega ne morejo odkrito priznati, zato skrivajo ta razlog za ideološke španske stene, toda to je nedvomno eno glavnih gibal njihovega spora z Rusi. Odkrito se je pokazalo to čustvo v izbruhu takomenovane »kulturne revolucije«, ki je v bistvu samo nekaka nova »boksarska vstaja« proti belcem, Rusom in Američanom hkrati.

V prihodnjem letu lahko pričakujemo le novo stopnjevanje med Kitajsko in Sovjetsko zvezo, a do kake vojne med njima gotovo ne bo prišlo, vsaj še dalje časa ne, kajti Mao Tse Tung in njegovi so preveč zvit, da bi se izpostavili taki nevarnosti. Zadovoljevali se bodo rajši s propagadnimi gonjimi in uživanjem nad lastnimi grožnjami in »revolucionarnimi« frazami, »najbolj revolucionarnimi« med vsemi »revolucionarnimi gesli tega sveta. In to zadoščenje, da so najbolj »rdeči« od vseh »rdečih«, Kitajcem zaenkrat zadostuje.

Po drugi strani — in tudi to je v neposredni zvezi z novimi, napetimi odnosi med Sovjetsko zvezo in Kitajsko — se oblikujejo znosnejši, normalnejši odnosi med evropskim Vzhodom in Zahodom, zlasti med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami. De Gaulle ima v tem dogajanju bolj postransko vlogo, ker dejansko ni Francija tista, ki vodi v tem začenjajočem se dialogu četudi bi se rada znašla v tej vlogi. Vendar pa tudi ona prispeva svoje h graditvi novih mostov z evropskim Vzhodom, četudi iz svojih lastnih razlogov. Dejstvo je, da je danes nevarnost vojaškega spopada med Sovjetsko zvezo in Zahodom manjša, kakor je bila kdaj koli po drugi svetovni vojni, in da je praktično sploh prenehala obstoja-

ti. To tudi povzroča na eni strani krizo Atlantske zveze, na drugi strani pa povzroča rahljanje odnosov in liberalizacijo v sovjetskem taboru.

Leto 1966 je pomenilo v tem razvoju velik korak naprej, kljub temu, da še divja vojna v Vietnamu. Ko bo obnovljen mir v tej nesrečni deželi — to pa precej odvisno tudi od Vietnamcev samih, tudi od rdečih — bo to še močno pospešilo konstruktivni razvoj odnosov med Sovjetsko zvezo in Zahodom in morda omogočilo tudi vključitev Kitajske med Združene narode. Seveda se vseeno zgodi kaj nepredvidenega, a upati je, da bo potekal razvoj v tej smeri nemoteno.

Kar zadeva Italijo, ima za seboj težko leto zaradi naravnih katastrof, pa tudi zaradi notranjepolitičnih komplikacij, ki pa so se javljale ne toliko na čisto političnem, kot na sindikalnem in gospodarskem področju. Desničarska opozicija sistematično sabotira napore vlade za ozdravljenje moralnih ran, ki jih je zadobilo italijansko življenje pod fašizmom, in uganja demagogijo; politično težo si skuša dati z incidenti, ki razvnamajo javno menje, kot so npr. razgrajalski fašistični nastopi na univerzah. Leva opozicija pa sistematično izpodkopuje go-

ZARADI DANAŠNJE DVOJNE STEVILKE, BO PRIHODNJA STEVILKA

»NOVEGA LISTA« IZŠLA V

CETRTEK, DNE 5. JANUARJA 1967.

Uprava

spodarske napore vlade z neprestanimi velikimi stavkami za povišanje plač, ne glede na to, če so taka povišanja gospodarsko upravičena ali ne in če jih dviganje proizvodnosti in narodnega dohodka dovoljujeta.

Jugoslavija pa je doživela letos svojo tretjo resnično veliko spremembo na bolje v povojnem času. Prva je bila prelom z Moskvijo l. 1948, druga uvedba sistema samoupravljanja in tretja — letos — odstranitev Rankoviča in njegove zarotniške klike, s čimer je — kot kaže — tudi napravljen konec samovoljnim metodam, kot jih je uporabljal Rankovič s »svojo« UDBo. Leto 1966 bo prešlo v zgodovino kot leto, ki je bilo za zgodovino jugoslovanskih narodov izrazito pozitivno. To velja še posebno za slovenski narod, kjer so se začeli kazati razveseljivi znaki nove narodne osvečenosti in samozvesti, pa tudi demokratičnega pojmovanja pri obravnavanju javnih zadev, kot

(Nadaljevanje na 7. strani)

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 25. decembra, nedelja: Božič, Rodan
- 26. decembra, ponedeljek: Sv. Stefan, Zlatka
- 27. decembra, torek: Sv. Janez, Vanek
- 28. decembra, sredo: Nedolžni otroci, Neva
- 29. decembra, četrtek: Sv. Tomaž, Vojan
- 30. decembra, petek: Sv. Evgen
- 31. decembra, sobota: Sv. Silvester, Staro leto

Izdajatelj: »Novi list« d. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Motiv iz Kranjske gore

fto M. Magajna

Novoletni razgovor z Dragom Legišo

županom občine Devin - Nabrežina

Za konec leta smo postavili županu občine Devin-Nabrežina, kot enemu izmed izvoljenih predstavnikov Slovenske skupnosti in tistemu, ki ima pri opravljanju svoje funkcije največ živega in neposrednega stika z ljudmi, nekaj vprašanj, ki zadevajo probleme tukajšnje slovenske stvarnosti.

Najprej: kaj menite o svoji županski funkciji, potem ko jo opravljate že dve leti. Vam je prinesla razočaranja ali zadoščenja?

Zal mi je predvsem, da pri opravljanju svojih dolžnosti ne morem zaradi objektivnih težav in zaprek narediti vsega, kar ljudstvo pričakuje in potrebuje. Mislim tu predvsem na stanovanjsko vprašanje in na vprašanje zaposlitve. Razočaranje in zadoščenje sta bistveni komponenti javnega delovanja in se zato stalno prepletata tudi pri izvrševanju županske funkcije. Včasih prevladuje razočaranje, drugič zadoščenje. Mislim pa, da je predvsem važno, če je vest mirna.

Menite, da lahko kot župan precej napravite za naše ljudi in za slovenstvo na tleh Vaše občine?

Izčrpen odgovor na to vprašanje bi zahteval obširno obrazložitev pristojnosti, ki jih županu določa obstoječa zakonodaja. Marsikaj koristnega pa župan lahko naredi, če je za ta problem občutljiv. Mislim, da si ne delam reklame, če trdim, da se je za naše ljudi in za slovenstvo v času mojega županovanja nekaj pozitivnega naredilo.

Imate v občini kakšne težje narodnostne probleme? Kakšni so narodnostni odnosi v občini?

Narodnostni problemi obstajajo in bodo obstajali, dokler bo naša občina narodnostno mešana. Vprašanje je, kakšni naj bodo odnosi med dvema narodnostima. Kot župan si prizadevam, da bi bili ti odnosi korektni in dostojni. Položaj bi se lahko mnogo izboljšal, če bi slovenska narodnostna skupina uživala na vseh področjih dejansko enakopravnost z italijansko skupino, kar se ne dogaja zaradi pomanjkanja ustreznih zakonskih instrumentov. Gre seveda za vprašanje, ki ni aktualno samo v naši občini, temveč v vseh krajih republike, kjer žive Slovenci.

Kaj menite o dosedanjem sodelovanju v okviru sporazuma s sredinsko levico o upravi vaše občine? Se je obnesel ali ne?

Za odgovor na to vprašanje je pristojno vodstvo politične organizacije, kateri pripadam, to je Slovenska skupnost, kajti občinski svetovavci, odborniki in župan so le sredstvo, s katerim se izvaja določen program. Kar zadeva upravni program, lahko rečem, da se postopno izvaja, in sicer v smislu sporazuma, ki je bil dosežen med strankami leve sredine in Slov. skupnostjo. Politični program pa ni važen samo za našo občino, temveč se tiče predvsem odnosov med italijansko večino in slovensko manjšino na Tržaškem ter ga je zato treba po dveh letih oceniti iz širšega vidika. Sporazum se je po mojem toliko obnesel, kolikor je otipljivo dokazal pripravljenost Slov. skupnosti na sodelovanje s strankami leve sredine, kakor hitro so te voljne smatrati politično organizacijo tržaških Slovencev za enakovrednega in enakopravnega partnerja ter s tem seveda sprejeti tudi določene zahteve načelnega in praktičnega značaja v zvezi s slovensko problematiko.

Kakšni so dosednji uspehi tega sodelovanja?

Odstranitev predsodkov na račun Slovencev in uresničitev pogojev za začetek dialoga med večino in manjšino. Brez novega vzdušja ni bilo namreč niti mogoče misliti na začetek urejevanja manjšinskih vprašanj. To je »politična cena«, ki jo Slov. skupnost plačuje v Nabrežini v splošno slovensko korist.

Menite, da imamo demokratični Slovenci interese na tem, da sodelujemo s sredinsko levico v občinskih in pokrajinskih upravah in pri krepitevi demokracije na tukajšnjem ozemlju?

Če bi ne bil prepričan v pravilnost take politike, bi ne zavzel odgovornega mesta v devinsko-nabrežinski občinski upravi. Slovenci moramo namreč vzeti na znanje zadnje bistvene premike v vsedravnem in krajevnem italijanskem političnem življenju ter temu primerno usmeriti svoj

politično akcijo in angažiranost. Kdor to vztraja pri starih oblikah in političnih formulah, ni politik, temveč abstrakten dogmatik.

In kaj menite o trditvah, da bi bilo bolje, če bi Slovenska skupnost ostala dosledno v opoziciji proti sredinski levici. Bi to Slovincem škodovalo ali koristilo?

Opozicija je vse dotlej potrebna in koristna, dokler vladajoča večina načelno in dejansko odklanja stališča in zahteve manjšine. Kakor hitro pa ugotoviš, da je sporazum o določenem programu možen, ker se stranke ne razhajajo v bistvenih točkah, temveč da so te točke vsem skupne, prenehajo obstajati razlogi za dosledno opozicijo. Naloga in dolžnost političnih skupin je, da presodijo, če in kdaj obstajajo pogoji za sodelovanje pri vodstvu javnih zadev. Ti kriteriji veljajo povsod in zato veljajo tudi za Slovensko skupnost.

Kaj menite o rezultatih zadnjih volitev v tržaški občinski in v pokrajinski svet? Kakšna tendenca se je so Vašem pokazala pri slovenskih volivcih?

Slovenska skupnost ni samo obdržala svojih pozicij, temveč jih je tudi rahlo izboljšala. Njeni volivci so s tem dokazali, da se strinjajo z dosedanjim splošno politično linijo. Rezultati volitev so hkrati pokazali, da so mnogi Slovenci tokrat odrekli zaupanje Združenim italijanskim socialistični stranki in da so raje glasovali za PSIUP ali PCI.

Kaj menite o bodočem razvoju slovenskega političnega življenja Slovencev v Italiji? Je po Vašem bolje, da nastopajo Slovenci z lastnimi strankami, ali da se vključijo v italijanske stranke in prepustijo tem, da se bore tudi za interese slovenske manjšine?

Mnenja sem, da je učinkovito politiko mogoče voditi samo, če ostanemo politično avtonomni in ohranimo svojo politično individualnost. Mislim, da se ne motim, če trdim, da gre pri nas razvoj v to smer, čeprav še zelo počasi.

Kaj je po Vašem krivo, da se slovenske leve skupine tako zavzemajo za vključitev v italijanske levičarske stranke in da kažejo tako malo zanimanja za avtonomno slovensko politično življenje?

Če mislite na slovenske marksistične leve skupine, Vam na vprašanje ne morem odgovoriti, ker takih skupin ne poznam, saj pri nas ne obstajajo. Slovenske leve skupine, h katerim se tudi sam prištevam, pa se ne zavzemajo za vključitev v italijanske stranke.

Kaj je po Vašem vzrok, da tolik del slovenske manjšine tako negibno vztraja v vrstah italijanske komunistične partije in kaže tako malo veselja za slovensko politično aktivnost? So vzroki samo politični ali tudi socialni in so kot taki morda posledica preteklosti in premalo prebujene narodne zavesti?

Zdi se mi, da na splošno ne gre za politične, ampak predvsem za socialne vzroke. Slovenci pripadamo v ogromni večini delavskemu razredu, zato prihajajo pri posameznih političnih izbirah v poštev predvsem socialni momenti. Glas italijanske komunistične partije je čestokrat tudi posledica miselnih lenobe in konformizma, hkrati pa posledica premajhnega zanimanja slovenskih političnih organizacij za socialna vprašanja, zlasti za vsakdanje probleme slovenskega delavca. Gre v bistvu za napačno lestvico vrednot, premalo prebujena narodna zavest je le posledica te napačne lestvice.

Kako naj bi zgleдалa po Vašem politična aktivnost Slovencev v Italiji?

Organizirati bi jo bilo treba povsod po vzoru Slovenske skupnosti in hkrati poživeti notranjo dialektiko, zlasti med posameznimi skupinami, tako da bi ta krovna politična organizacija mogla zajeti čimširši krog Slovencev in s tem izluščiti res najboljša stališča.

Kaj menite o problemu Beneške Slovenije? Ste optimist ali pesimist?

Položaj v Beneški Sloveniji je najboljši dokaz, katero smer gre razvoj, če ni avtonomnih slo-

venskih političnih organizacij. Glavni problem Beneške Slovenije je po mojem danes izseljevanje, kajti če ne bo več ljudi, bosta zmanjkala tako subjekt kot objekt vsakega političnega in drugega javnega delovanja. Če se bo rešil ta problem, potem se ni bati za nadaljnji obstoj tamkajšnjega slovenskega ljudstva. Temu vprašanju bi morali Slovenci posvetiti vso pozornost in hkrati pripraviti instrumente za njegovo ureditev.

Kaj mislite o vlogi župana in občinskih svetov na splošno, ali bolj rečeno, se Vam zdi, da je vloga župana in občinskega sveta v upravnem življenju dovolj izoblikovana, ali bi morala biti še avtonomnejša?

Obstoječa zakonodaja dejansko zelo omejuje vlogo župana in sploh vseh občinskih uprav. Od zakonodajne zbornice je odvisno, če in kdaj se bo ta vloga izoblikovala v smeri, ki jo Vi omenjate in s katero se gotovo strinjajo občinski upravitelji, ali vsaj njih ogromna večina.

Kaj menite o bodočem političnem razvoju v Italiji?

Pogoj za utrditev demokratičnih institucij je, da leva sredina izvede svoj program v rokih, ki so bili vnaprej določeni. Potrebno je nadalje, da se sprejmejo takšni ukrepi, ki bodo sposobni moralizirati zlasti položaj v državnih in poldržavnih ustanovah. Sredinsko leva formula se mora že zato ohraniti, ker ni druge alternative, ki bi bila spejmeljiva za demokrate in sploh za delovno ljudstvo. Če se bo ta formula še izpopolnila in izboljšala, je to še večje jamstvo, da ne pojde bodoči razvoj v škodljivo smer.

In v svetu?

Kljub vsem težavam in napetostim mislim, da ni razlogov za pretiran pesimizem.

Kaj pravite k novejšemu političnemu dogajanju v Sloveniji?

Da je vsestransko zanimiv in pomemben ter da dokazuje veliko politično zrelost slovenskega naroda, kar nas zamejske Slovence mora vseskor veseliti.

In končno, kaj bi imeli povedati naši manjšini in Slovincem na splošno za novo leto? Kaj bi jim predvsem voščili?

Da ni nobenega razloga za pesimizem. Da bi v novem letu izkazali več poguma in samozavesti pri terjanju svojih pravic in večjo angažiranost na vseh področjih javnega udejstvovanja.

F. J.

Zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli objaviti vseh prispevkov v božični številki. Naj nam sodelavci oprostite. Prispevki bodo prišli na vrsto v prihodnji številki.

Uredništvo

Tržaškega

V pričakovanju nove politike do Slovencev

V deželnem svetu se je v torek zaključila razprava o deželnem proračunu za leto 1967. Proračun je bil odobren z glasovi demokristjanskih in socialističnih svetovavcev ter predstavnikov republikancev; proti so bili komunisti, liberalci, misovci ter socialproletarec, zastopnik Slov. skupnosti pa se je glasovanja vzdržal.

V razpravo, ki je trajala več dni, je posegel tudi predstavnik Slov. skupnosti dr. Jože Škerk, ki je o predloženem osnutku proračuna govoril tako s splošnega gospodarsko-socialnega stališča kot s stališča slovenske manjšinske problematike. V prvem delu svoje intervencije je dr. Škerk naglasil, da bi morala deželna vlada upoštevati predvsem produktivnost investicij in se hkrati zavzemati za izvajanje globalne gospodarske politike. Kar zadeva Trst, je svetovavec poudaril, da bi se ne smeli zavzemati samo za njegovo industrializacijo, pri tem pa zanemariti skrb za pomorstvo, ki je in ostane glavna in temeljna gospodarska panoga. Ugotovil je, da se je narodni dohodek v Trstu v letih 1951-1965 povečal najmanj od vseh 92 italijanskih pokrajin. Zato mora biti gospodarsko programiranje v naši deželi učinkovitejše kot drugod, produktivnost investicij boljša in akumulacija kapitalov večja. Dr. Škerk se je tudi zavzel za boljšo povezavo med Trstom in programiranim avtomobilskima cestama proti Ljubljani in Reki. Opozoril je dalje na nujne ukrepe v korist Beneške Slovenije, da se prepreči množično izseljevanje.

Predstavnik Slov. skupnosti je obžaloval, da se deželni predsednik in drugi odborniki niso dotaknili v svojih intervencijah problemov, ki zadevajo slovensko manjšino. Slovenci smo pričakovali — je dejal dr. Škerk — da se bo v tej zvezi začela obširnejša in bolj demokratična razprava, ki bi

venske manjšine, in sicer v zvezi s členi 3, 4, 5, 6 ter drugih deželnega statuta;

2. deželna vlada naj posreduje, da pristojna oblastva izpolnijo obveznosti, ki izhajajo iz šolskega zakona št. 1012 z dne 19. 7. 1961;

3. pri deželni upravi naj se nastavi primerno število slovenskih uslužbencev, kajti od približno 1.000 uslužbencev, kolikor jih ima danes dežela, so le štirje Slovenci;

4. dežela naj na osnovi zakona št. 23 nakaže znatnejše denarne prispevke slovenskim kulturnim, športnim in dobrodelnim ustanovam;

5. deželna vlada naj čimprej predloži zakonski osnutek o razlaščenju v javno korist za dela, ki niso v breme državi;

6. deželna uprava naj uredi vprašanje jurskih zemljišč in zemljiške knjige;

7. na Tržaškem naj se ustanovi vrtnarsko-sadlarsko eksperimentalno središče in naj se posveti večja pozornost živinoreji.

8. v okviru tržaške univerze naj se ustanovi stolica za slovenski jezik in literaturo.

Dr. Škerk je tudi predložil več resolucij, od katerih je deželna vlada sprejela le tisto, ki zahteva izdatnejše podpore slovenskim kulturnim in drugim organizacijam. Ko bo deželna vlada z dejanji dokazala, da se je odločila za novo politiko do slovenske manjšine, bo lahko računala tudi na glas predstavnika Slov. skupnosti. Ker se to doslej še ni zgodilo, se je dr. Škerk vzdržal glasovanja o proračunu.

—0—

Dolina:

PROTI NOVEMU RAZLAŠČEVANJU

Številni lastniki zemljišč iz Doline in Boljunca so se v soboto, 17. decembra, zbrali v srenjski dvorani v Dolini in razpravljali o napovedanem načrtu za razširitev območja Industrijske cone na ozemlju dolinske občine za nadaljnjih 1.750.000 kvadratnih metrov, o katerem je poročal sam predsednik Pristaniške ustanove dr. Cecovini na tiskovni konferenci v Časnikarskem krožku v Trstu dne 11. novembra letos.

Po izčrpnih razpravi in izmenjavi mnenj o dosedanjih izkušnjah z razlaščenjem so sprejeli resolucijo, v kateri protestirajo proti nameravani razširitvi območja EPIT-a, ki je predložil omenjene načrte, ne da bi se niti posvetoval s prizadetimi lastniki. Zborovavci so nadalje ugotovili, da bi z uresničitvijo teh načrtov bilo usodno prizadeto kmetijstvo na tem področju, ker bi prej ali slej razlástili še zadnje ravninske predele pod Dolino, Boljuncem in Borštom. V resoluciji so zborovavci tudi pozvali vse organizacije in predstavnike javnega življenja, da jim v tem neenakem boju pomagajo in jih podprejo.

NOVA INŽENIRJA

Pred dnevi sta promovirala na tržaški univerzi za inženirja elektronike gg. Matjaž Hmeljak in Dušan Sancin. Novima inženirjema iskreno čestitamo in želimo še mnogo uspehov.

Prodaja božičnih drevesc v Trstu fto M. Magajna

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

ANDREJ SHUSTER DRABOSNJAK
BRUNO MARTMAN

TA SVETI DAN VESELI DAN

IGRA O SLOVENSKEM BOŽICU

Scena: ing. VIKTOR MOLKA

Glasba: MARIAN VODOPIVEC

Kostumi: ALENKA BARTLOVA

Obredni plesi: DR. HENRIK NEUBAUER

Režiser: BRANKO GOMBAC

V ponedeljek, 26. decembra 1966 ob 20. uri (PREMIERSKI ABONMA), v torek, 27. decembra 1966 ob 21. uri (ABONMA I. PONOVIČEV IN INVALIDSKI), v sredo, 28. decembra 1966 ob 21. uri, v četrtek, 29. decembra 1966 ob 21. uri, v petek, 30. decembra 1966 ob 21. uri.

Beneška Slovenija

Čedad:

MALI OBMEJNI PROMET

Zaradi deževja in poplav se je obmejni promet s prehodi čez mejo nekoliko znižal v primeri s prejšnjimi meseci.

Čez Štupico so našli v prejšnjem mesecu 47.198 prehodov; skozi Robedišče 1255, skozi Most na Nadiži 757, čez Solarje pri Dreki 700, skozi Mišček ob Idriji 677, skozi Učjo 553, pri Ceplečičih 533 in pri Mostu Klinac 519.

Brez dvoma se bo promet v zimskih mesecih celo zvišal, ker bodo prihajali smučarji z obeh strani.

Poživili pa ga bodo najbrže tudi naši izseljenci, ki se vračajo vsako leto domov na božične obiske ter ta in oni rad pogleda tudi preko meje k sorodnikom in znanem. Letos se jih še ni dosti vrnilo, ker jih je nekoliko oviralo tudi slabo vreme.

Mažerole:

ZAKLJUČENA PRETEKLOST

Prejšnji teden je najvišje sodišče v Rimu zaključilo s svojo razsodbo žalostne dogodke, ki so se pred leti na praznik Svetih treh kraljev odigrali v Mažerolah.

Obtožena sta bila Lino Cencig in Pietro Macorig, da sta ubila in kržala na staro drevo nesrečno Pierino Cassino.

Takrat so nekateri zagrizeni listi namigovali, da se more kaj takega zgoditi samo v slovenskem okolju. Pametni glasovi so pa zatrjevali, da je vzrok podobnih slu-

Svet SLOVENSKE SKUPNOSTI na Tržaškem želi svojim somišljenikom, kandidatom, podpornikom ter vsem Slovincem VESEL BOŽIČ IN MNOGO USPEHOV V PRIHODNJEM LETU

omogočila začetek nove politike do narodne manjšine, kar naj ji zagotovi dejansko uživanje pravic, predvidenih v ustavi in tudi v deželnem statutu. Govornik je sicer priznal, da je deželni svet pokazal razumevanje za manjšinske probleme, ko je bila na dnevnem redu razprava o zakonskem osnutku glede izpopolnitve kazenskega zakonika, kot tudi med razpravo v okviru komisije za pravilnik, ko je šlo za uporabo slovenščine v samem deželnem svetu, vendar je vse to še premalo, kajti dejanja so tista, ki nekaj veljajo. Zato je predstavnik Slov. skupnosti ponovno zahteval, naj se deželna vlada zavzame zlasti za ureditev tehle vprašanj:

1. paritetna komisija naj pri izdajanju izvršilnih norm upošteva tudi zahteve slo-

BOŽIČNA GORICA

Lepo navado, da se mesto na poseben način razsvetli za božične in novoletne praznike, je mestna uprava obdržala tudi letos.

Z raznobarnimi električnimi žarnicami, nanizanimi v vencih preko ulic, bodo okrašeni glavni mestni deli od predbožičnega dne do praznika Svetih treh kraljev. To so predvsem Carduccijska ulica, Travniki, Raštel in Korzo. Na sveti večer zažari na gradu tudi velika zvezda repatica, sestavljena iz električnih žarnic; razsvetljen v mavričnih lučih bo tudi vodomet v ljudskem vrtu in smreka na križišču Korza in ulice 24. maja s stiliziranim voščilnim grbom vsem meščanom. Na posameznih krajih v mestu in po nekaterih prednostnih krajih, Podgora, Fevma, Standrež, bodo gorele električne luči na že vsajenih drevesih.

To navado so posneli mnogi meščani po svojih vrtovih. V teh prazničnih večerih je zelo lep pogled z grajskega obzidja na mesto v raznobarnih lučicah, ki privlači ob praznikih tudi mnogo tujcev.

Po mestu in še bolj v trgovinah je kar precej živahno. Ljudje si nakupujejo za Božič vse potrebno, pa tudi nepotrebno z ostanki trinajste plače. Trgovine z božičnimi okraski s imele pravi »boom«; nekatere so razprodale vse zaloge, posebno kupovcem z onkraj meje. Tudi razglednice s slovenskimi božičnimi voščili so šle kar na mah. Izbirali so jih posebno radi gostje s sosedne strani, ker so tudi tam začele krožiti v velikem številu. Božični praznik je pač povsod zakoreninjen globoko v srca.

VPRAŠANJE OBMEJNIH ZEMLJIŠČ

Že ob obisku ministrskega predsednika Mora je izročila Zveza neposrednih obdelavcev posebno spomenico, ki nakazuje

- *Hanabsha dolina*

čajev gospodarska in kulturna zaostalost, v kateri so se nahajale po krivdi oblasti ne samo Mažerole, ampak še kaka druga vas na vzhodu videmske pokrajine.

Oba obtožena sta bila obsojena na 26 in 21 let ječe, kar je sedaj potrdilo tudi kasacijsko sodišče.

Ne bomo se spuščali v razglabljanje, ali je kazen opravičena ali ne. Ugotoviti pa je treba, da je tudi ta žalostni primer pomagal odpreti oblastem oči.

Od takrat se je v vasi marsikaj spremenilo na boljše. Upamo, da se je tragična preteklost zaključila in da se tudi v tej oddaljeni vasi odpira boljša bodočnost.

Učja:

IZBOLJŠAVE

Če je kdo še pred letom dni govoril o Učji na skrajnem koncu oddaljene doline, je pomislil na vas, ki sameva odrezana od vsega sveta. Od takrat se je pa marsikaj spremenilo. Z novim mednarodnim prehodom je prišla vas do žive ceste, promet in življenje se je začelo razvijati. Morda bodo vaščani dosegli tudi priključitev k bližnjemu občinskemu središču in ne več v oddaljeno Rezijo.

Zadnja izboljšava je pa ustanovitev izpostave pokrajinskega delavskega urada, ki bo začela delovati v Učji s prvim januarjem. Vaščanom ne bo več treba hoditi po delavske knjižice in po delavske ali brezposelske podpore, ure in ure daleč v dolino, ampak bodo postreženi kar doma.

težavno stanje dvolastniških posestev v globini 10 kilometrov v obmejnem pasu.

V spomenici navajajo lastniki, da bi se morale po mirovni pogodbi točno spoštovati pravice dvolastnikov. V resnici da se pa to ne godi. Jugoslovanske oblasti stremijo za tem, da bi lastniki odstopili svoja zemljišča po 200 dinarjev ali 100 lir za kvadratni meter; potem so pa še težave s prenašanjem izkupljene vsote čez mejo. So pa še druge težave, posebno za lastnike, ki imajo večji del svojih zemljišč onkraj meje, na tej strani pa jim je ostalo le kaj malega.

Zato zahtevajo neposredni obdelovalci, da jim prizna država odškodnino, vsaj 80 odstotkov za izgubljeni izkupiček na priidelkih z njiv in vrtov na oni strani. Zahtevajo tudi, naj se mejna črta popravi tam, kjer reže njive ali celo kako hišno dvorišče na polovico. Končno, naj se določi rok za vlaganje prošelj, ki naj dajo pravico do primerne odškodnine za razlašena zemljišča italijanskih posestnikov v Jugoslaviji.

Rupa:

ZA VOŠČILO IN POZIVILO

Božični prazniki prihajajo. Nekaj mehko božajočega prihaja tedaj v naša srca. Veselje žari iz oči vseh ljudi.

Vendar, kako bi bilo prazno in vsakdanje to veselje, če bi nam manjkale naše lepe božične pesmi. Ob tem se moramo vprašati, koliko je naredil vsakdo izmed nas, da se ohrani naša slovenska pesem? Mislim, da smo še vse preveč lagodni in da ne prenesemo radi kake žrtvice za pevske vaje.

Vidim pa našega organista Zdravkoto, kako prihaja daleč in vedno točno iz Jazbin k nam, da ne zamre naša pesem. Tu je tudi Francka, pevka z lepim, močnim sopranom; petje ji je pol življenja, čeprav ima doma dela čez glavo. Ne smemo pozabiti na veselo Berto, ki poleg štirih moških v družini še vedno najde čas za petje. Kaj bi našteval še tiste moške in fante, ki morajo po vsakdanji službi še doma poprijeti za delo, a se potem tudi še žrtvujejo za pevske vaje.

Topla hvaležnost naj velja vsem tem, ki kakorkoli pomagajo, da naša pesem živi. Zdi se mi, da bi tudi mi ne mogli živeti, če ne bi peli. V tem duhu voščim vesele praznike ob lepi božični pesmi vsem našim pevcem in pevkam.

Pevec

Števerjan:

PROSVETNO DELO

Slovensko katoliško prosvetno društvo v Števerjanu je sklicalo 17. decembra svoje člane k V. rednemu občnemu zboru. Predsednik Marjan Terpin se je v uvodnem govoru zahvalil za požrtvovalno delo vsem odbornikom, članicam in članom. Domačemu župniku, bivšemu županu Podveršiču in sedanjemu g. Klanjščeku pa za njih podporo. Društveno delo in prireditve vseh vrst so povezale skoro vse vaščane in so jih vzpodbujale iz zgolj vsakdanjega dela tudi k razumevanju kulturnih dobrin.

Iz poročila o društvenem delu je razvidno, da je odbor organiziral v dosedanji poslovni dobi 12 kulturnih večerov (predavali so prof. Bednarik, Bratina, č. g. Zatelel, župnik Simsič, dr. Sfiligoj), dve igri, štiri izlete, tri prvomajska slavlja, 16 sodelovanj pri raznih prireditvah, gostovanje na Koroškem in eno gostovanje Korošcev v Števerjanu. Posebno zaslugu ima društvo z organizacijo gospodinjkega tečaja, ki je dosegel prav lep uspeh.

Na občnem zboru je bil izvoljen tudi novi društveni odbor, v katerem so: Terpin Marjan, Knez Helena, Vogrič Roman, Ciglič Alojz, Humar Mirko, Hlede Edi, Vogrič Anica, Komjanc Simon in Maraž Alojz.

Na občnem zboru so člani sprejeli tudi novi društveni znak. Z delom so takoj pričeli in bodo pripravili Finžgarjevo igro »Naša kri«.

UPRAVNI STIKI

Prejšnji teden se je mudil v Novi Gorici ljubljanski župan inženir Tepina. Od tam je prišel v družbi z novogoriškim županom dr. Štrukljem tudi v Gorico. Tu je obiskal našega župana Michela Martino in pokrajinskega predsednika dr. Chientarolija. Sprejem je bil na goriškem županstvu.

Obisk je bil v prvi vrsti vljudnosten, vendar so se upravni predstavniki z obeh strani razgovarjali tudi o poglobitvi stikov med Goriško in Slovenijo.

»Prosvetnim društvom, številnim prosvetnim delavcem, zvestemu občinstvu in vsem, ki gojijo in spremljajo slovensko kulturo v Italiji, želi prijetne praznike ter vso srečo in uspehov v novem letu

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
Trst, Gorica, Čedad

VESELE IN BLAGOSLOVLJENE

PRAZNIKE

želi

VSEM SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM

ZNANA TRGOVINA ČEVLJEV
IN VSAKOVRSNEGA OBUVALA

Košič Benedikt

RAŠTELJ 1 - GORICA

NUDIMO VAM VELIKO IZBIRO PRVOVRSTNEGA BLAGA PO UGODNIH CENAH

Obisk pri zadnjih krušaricah v Škedenju

Škedenj — ali po starem Ščedna — je kraj, ki navda človeka z otožnostjo: starodavne hišice iz kamnja in z obzidanimi dvorišči, na katerih se igrajo otroci, ki vpijejo v tujem jeziku, četudi razodevajo njihove sinje oči, da so slovenske krvi; opuščen vinogradi s trohnečimi kōli, ki gledajo v okna grdi, serijskih stanovanjskih kasarn za istrske begunce; stara imena »kvartov«, ki postajajo v tujih ustih brez pomena in smisla. To je Škedenj, kraj, ki ga je zagrnilo tuje valovje, iz katerega moli le tu pa tam kljubujoče skalovje — tiste naše zavedne družine, ki so še ostale in ki še vzdržujejo sloves »slovenskega Škedenja; pa tudi v teh družinah je vedno več starih ljudi. Mladine je malo in še ta se izgublja — tuje valovje jo odnaša s seboj.

Zadnjo predbožično nedeljo smo obiskali nekatere izmed zadnjih slovenskih krušaric v Škedenju. V Trstu še vedno uživa sloves »pan de Servola« in ponekod, npr. v neki pekarni blizu cerkve sv. Antona Novega, ga tudi še prodajajo, kakor nas opozori napis v izložbi. Toda nekdanja škedenjska »krušarica« Ančka Flego, po domače »od Sambrota«, nam pove, da to nikakor ni več »pravi« škedenjski kruh. Ostalo je samo ime — in njegov sloves. Danes v Škedenju ni več nobe-

ne krušarice. Moderno življenje s svojim tempom in mehanizacijo je uničilo tudi ta starodavni poklic, četudi je v Trstu še precej ljudi, posebno med starejšimi, ki se domotožno spominjajo doma pečenih, okusnih in vonjavih škedenjskih big. Ni tako redko slišati vzdih: »Ko bi si mogel še enkrat namažati »putra« na še toplo škedenjsko bigo...«

Ančka Flego »od Sambrota«

Ančka Flego »od Sambrota« (ker se je njen nono kot prvi baje sam bril) je vedra,

živahna in še vedno krepka ženskica, četudi ima svoja leta. In prav rada nam je pripovedovala o nekdanjih časih, ko sta s sestro, ki se tudi ni omožila, pekli kruh in ga nosili v košari na glavi odjemalcem v Trst.

Zadnji »škedenjski kruh« je spekla živahna in simpatična stara Ančka pred petimi leti. Vprašali smo jo, kaj je bil glavni vzrok, da je opustila peko »big«.

»Sestra je zbolela in ni mogla in hotela več peči. Sama pa nisem mogla«, je rekla. In nato je dala sestra peč sploh zazidat.

Poleg znamenitih big, ki so si osvojile Trst, tako da je »biga« še zdaj najnavadnejša oblika kruha, ki jo pečejo tržaške pekarnice, so pekle še razne druge oblike kruha: »kornete«, »paletine« in stručiće. Med drugo svetovno vojno so namreč prišle v nava-do stručiće »pampadur«. Ančka ne ve, kako so prišle do tega čudnega imena, ki spominja na slavno francosko »madame«. Tudi o tem, kako je nastal izraz »biga«, ji ni nič znano. Tako so pač vedno dejali in izraz se je podedoval iz davnih časov, od prejšnjih generacij »krušaric«. Ve pa, da je prišel izraz »biga« od škedenjskih krušaric. V Trstu se je uveljavil kot »bighe di Servola« (Škedenj)«.

Vsak dan — ali bolje rečeno: vsako noč — sta napekli s sestro po 20 kg kruha. To je bilo trdo in težko delo. Vstati je bilo treba že ob dveh ponoči, včasih tudi ob enih, da je bila peka pravočasno gotova — pripoveduje Ančka. »Testo smo napravile v »nečicah«. To je bilo nekako korito, izdobljeno iz enega debela. Nato smo ga »gramulirale« z »gramulo«, leseno napravo v obliki nekake ročice. Potem smo oblikovale bige in pustile testo kake pol ure vzhajati ter ga nato posadile z »lopatami« v peč, ki smo jo dobro zakurile z dračjem in drvni.

Kruh so nosile na glavi

Še vroč kruh so položile v »prenjer« (košaro), ga pregrnile z lepo belo ruto in ga odnesle v Trst k odjemalcem. Košare s kruhom so nosile na glavi. Pod nje so si podložile »svitek«, da jih ni tiščalo in da je ostal »prenjer« bolj v ravnovesju. »Svitek« je bila v krog zvita ruta, ali pa posebej napravljen, v obliki koleščka. »Krušarice« so kar tekmovala, katera bo imela lepši svitek, in tudi prtljaga na košari se je moral kar bleščati od beline.

Pokazala nam je, kako se naredi svitek, in odnekod je prinesla tudi star »prenjer« — spleteno leseno košaro, vzbočeno navzven, s premerom blizu tričetr metra. Košara je zelo lahka in je skoro enaka košaram, v katerih so svoj čas (in najbrž še tudi danes) v drugih slovenskih pokrajinah nosila dekleta ali gospodinje, kjer ni bilo deklet pri hiši, blagoslovit jedila na velikonočno soboto, ali pa malico koscem in delavcem na polje. Tudi svitek je enak kakor v drugih slovenskih pokrajinah, tudi v izrazu.

Pred prvo svetovno vojno so morale nesti kruh peš v Trst, ker še ni bilo tramvaja do pod Škedenjem. Spominja se tudi še tramvaja s konji, ki je peljal okoli Sv. Andreja. V Trstu so imele stalne odjemalce za kruh, a napraviti je bilo treba tudi po štiri ali pet

nadstropij stopnic, da so oddale po nekaj big.

Ob sobotah so napekle tudi »pince«. In za Veliko noč ni bilo peke »pince« ne konca ne kraja.

Na ženskah je slonel dom

To delo in nošenje kruha na glavi ni bilo lahko. Tudi zaslužek ni bil velik. Toda dalo se je živeti, saj takrat nismo imeli tako velikih zahtev, pravi Ančka. Na ženskah je slonel takrat dom, one so morale s peko kruha preskrbeti sredstva za preživljanje družine. In družine so bile velike. Bilo je tudi po deset, enajst, dvanaest otrok. Medtem ko so ženske mesile in pekle kruh, so imele najmlajšega pri sebi v kakem starem »prenjeru«. Večkrat se je »prenjer« prekucnil, če je otrok v njem preveč razgrajal.

Zlasti v hudih zimah je bila hoja v Trst težavna, se spominja »Ančka od Sambrota«. »Dršalo se nam je, po rive«, ko smo nosile kruh. Ni bil lahek zaslužek, ne.

Ob Ančkinem pripovedovanju se nam vzbudi občutek spoštovanja in občudovanja do teh pogumnih in delavnih slovenskih žensk. One so bile zares tiste, ki so podpirale s svojim delom in ljubeznijo do družine »tri vogale pri hiši«, kakor pravi pregovor. »Krušarice« so prinesle glavni zaslužek k hiši. Može so se po malem ukvarjali z njivami in vinogradi, na njih so »kaj parepljali za svoj nuce«, kot pravi Ančka, a bogve kaj pri delu ni bilo. Kadar so se žene vračale iz Trsta, so nekatere že čakali možje sredi vasi, kaj bodo prinesle v svojem »prenjeru«.

Pokazala je na kosu papirja, kako so spletele testo »kornetov« in »paletinov«. Dobro bi bilo ohraniti te vzorce kruha, da bodo tudi bodoči rodovi vedeli, kaj so pekle naše »krušarice«, kajti če bo kdaj napisana socialna zgodovina slovenskega naroda ali zgodovina slovenskega ženstva, ki je mnogokrat reševalo slovenstvo, bodo škedenjske krušarice nedvomno dobile v obeh častno mesto.

Ko pa smo »Ančki od Sambrota« omenili, da bi bilo vendarle dobro, če bi vsaj še enkrat spekla svoje dobre bige, da bi tudi mi enkrat pokusili dobri in pravi škedenjski kruh, se je malo branila, nekoliko najbrž iz nečimernosti, nekoliko pa tudi zaradi tega, ker bi bilo treba vsaj dvakrat prej zakuriti peč, kot je rekla, ko že toliko časa ni bila razgreta za peko. Morda bi jo le še pripravili do tega, da bi spet enkrat spekla svoje bige in pince — poslednjič. Čudili smo se, da se ne najde nobena škedenjska gostilna, ki bi si vsaj za nedelje in praznike zagotovila to specialiteto, saj bi nedvomno močno dvignila svoj sloves in število gostov, toda dejstvo je pač, da so »birtie« bolj revni na izvirnih idejah.

Stare »krušarske« družine

Ančka nam je tudi naštel nekaj starih škedenjskih »krušarskih« družin; pri čemer pa je opozorila na to, da so pekli kruh takorekoč pri vsaki hiši. Ulici, ki nosi danes ime »Via del pane bianco«, so rekli nekda »Ta bela stran«; tam so namreč stanovale same krušarice. In od belih pšeničnih big pride tudi italijansko ime ulice. Središču

nekdanjega škedenja pa so pravili »Ob buži (Ob luknji). Tako rečejo tudi še sedaj, seveda le v starih škedenjskih družinah. Slovite »krušarske« družine so bile »Per Titate«, »Od Kakališčeta«, tudi one »v korti od Mengleca«, v »korti per Juriji«; pekli so tudi »Kotalovi«, »Bordonovi«, ki so imeli tudi »torkle« za stiskanje olja, in »Pri Cackotu«, kjer so imeli potem tudi pekarno. Skoro vse te družine so imele mnogo otrok, a jih je le še malo ostalo. Mnogo jih je padlo med vojno, drugi se niso poročili. Potomci pa se potujčujejo. Dekleta se poročajo s tujci in fantje s tujkami, mešane družine pa največkrat utonejo v tujstvu; večkrat pa tudi take, kjer sta oba Slovenca, a data otroke v tuj vrtec in šolo. »Žalostno je, žalostno,« pravi Ančka. Ni ji žal, da se ni poročila (če tudi je imela večkrat priložnost), če bi morala zdaj gledati, kako se njena kri potujčuje.

Ančka je bila v svojem »kvartu« zadnja, ki je nehala peči kruh. Zadnja škedenjska krušarica pa je bila »Uta od Jelata«. Nehala je pred tremi leti, ko je umrla.

Ko smo vprašali Ančko za kak poseben doživljaj med njenim dolgoletnim delom kot »krušarica«, je rekla, da ji je ostal najbolj v spominu čudni doživljaj, ko nekoč kruh ni in ni hotel vzhajati. Testo je ostalo kot kamen. »In to je bilo meseca julija, ko je bilo toplo in ko bi moral kruh še posebno vzhajati,« je rekla Ančka. Sestra je tako jokala, ona pa ne. Bila je preponosna za to. Sicer pa se je večkrat zgodilo, da je kaka biga prav lepo vzhajala in uspela, druga, iz istega testa in čisto enako pripravljena, pa ne. Ostala je »štulasta«. Vendar so bili tudi taki odjemalci, ki so imeli »pan štulo« posebno radi, ker je imel čisto svoj, dober, bolj zapecen okus, in so se zato prav priporočali zanj.

Hiša spominov

Končno nas je peljala k družini »od Kakališčeta, kjer nam je predstavila staro gospo Uršo Flego »Kakališče«, ki je stara 87 let in je tudi vse življenje pekla kruh. Še zdaj je čvrsta in ne potrebuje očal ter pomaga v gospodinjstvu, kjer more. V lepi stari hiši gospoda Benedikta Sancina »na Kaluži« pa smo si lahko ogledali pristno staro škedenjsko krušno peč s prelepimi in roko kovanimi vratci z medeninastimi okraski — s ptičkom in rožo —, katero je pred 60 leti skoval njegovi že umrli ženi za poročno darilo zdaj 81-letni škedenjski kovač Ivan Sancin, ki še vedno kuja. Vratca bi bila ponos vsake etnografske zbirke. Tam smo lahko občudovali tudi prelepo staro škedenjsko »rožo« njegove žene, nekateri kosi so morda stari sto let, nobeden pa ni mlajši od 60 let, med drugimi kovane sponke in ruto imenovano »ščau«. A sploh vsa starinska hiša je kot muzej, polna zanimivosti. Hrani še vse orodje za peko kruha: »omjelo«, za omesti peč, »sterguljico«, za strganje testa (lepo kovinsko grebeljco z ornamentom), »lopate« za razne vrste kruha, »rogoviljo« za dračje, »kavaljet«, na katerem so stale »nečice«, stergovnik, skledo za moko itd.

Najlepše, kar smo odkrili to predbožično nedeljo, pa so naši čudoviti stari škedenjci, čvrste, plemenite slovenske korenine. Menimo, da bi se moralo več pisati o njih, za vzgled čvrstosti in zavednosti mlademu rodu. Edino žalostno je to, da se nadaljuje njihov rod tako razredčen, maloštevilen v bodočnost.

Za ureditev našega šolstva

Slovenski šolniki v Trstu so imeli te dni letni občni zbor Sindikata slovenske šole v Trstu, na katerem so obravnavali še nerešene probleme slovenskega šolstva na Tržaškem, ki jih ni malo. Na občnem zboru so sprejeli naslednjo resolucijo, ki so jo poslali pristojnemu ministrstvu:

RESOLUCIJA REDNEGA OBČNEGA ZBORA SINDIKATA

GOSPODU MINISTRU ZA JAVNO ŠOLSTVO
v RIMU

in v vednost

GOSPODU ŠOLSKEMU SKRBNIKU V TRSTU

Slovenski šolniki, zbrani na rednem letnem občnem zboru Sindikata slovenske šole v Trstu dne 8. decembra 1966., ponovno ugotavljamo, da se do danes še ne izvajajo vsi členi temeljnega zakona št. 1012 z dne 19. 7. 1961 in da se še niso izdali vsi tisti dopolnilni zakoni in odredbe, ki naj dokončno uredijo položaj šolnikov in šol s slovenskim učnim jezikom.

Zato zahtevamo, da to ministrstvo čimprej uredi naslednje:

a) za osnovne šole

naj se čimprej razpiše posebni natečaj za tista mesta na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom, ki so že odobrena, z olajšavami, ki jih določa zakon št. 1012 z dne 19. 7. 1961;

da se uzakoni pet že obstoječih didaktičnih ravnateljstev za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom;

da se uzakoni mesto obstoječega šolskega nadzorništva za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom;

b) za srednje šole

naj se objavi dekret, s katerim se določijo stalna mesta na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom;

naj se čimprej razpišejo javni natečaji za zgoraj omenjena mesta in tudi za tista stalna mesta na srednjih šolah višje stopnje (Znanstveni in klasični liceji, Trgovski tehnični zavod, Državno učiteljske), ki so že določena;

naj se pri tem razpisu javnega natečaja priznajo vse tiste olajšave, ki so predvidene v členu 12 zakona št. 1012;

naj se odredi, da bo vsaka srednja šola prve in druge stopnje imela samostojno ravnateljstvo;

da se znova priznajo kot samostojne srednje šole bivši tečajji, ki jih je že dejansko ustanovila bivša ZVU, in ki so navedene v Londonskem sporazumu;

da naj se brez nadaljnjih zamud pripravi vse potrebno za ustanovitev trgovske industrijsko-obrtno strokovne šole s slovenskim učnim jezikom, tako da se bo pouk gotovo in nemoteno začel s prihodnjim šolskim letom;

c) šolsko skrbništvo

da se v organiku šolskega skrbništva v Trstu vključi stalno mesto odgovornega funkcionarja za šole s slovenskim učnim jezikom s stopnjo namestnika šolskega skrbnika;

č) šolske knjige

da pristojne oblasti pravočasno preskrbijo učencem osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom vse učne knjige, ki jim pripadajo po zakonu;

da se tudi za srednje šole s slovenskim učnim jezikom preskrbijo potrebne učne knjige.

Slovenski šolniki pričakujemo, da bo to ministrstvo čimprej izdalo potrebne odredbe, ki naj zagotovijo dokončno ureditev šol s slovenskim učnim jezikom in položaj učnega osebja.

Z odličnim spoštovanjem
Tajnik
(DOBRILA EVGEN)

Zamrznjen vodnjak v Bazovici

fto M. Magajna

POGLED NAZAJ, POGLED NAPREJ

(Nadaljevanje z 2. strani)

je pokazal med drugim nedavni odstop slovenske vlade, ko je bila poražena pri glasovanju v zbornici. To je imelo evropski odmev in je v ugodnem smislu pritegnilo pozornost svetovne javnosti na Slovenijo.

Poleg tega so se pokazali v Sloveniji nedvomni znaki blaginje, ki je za razmere v državah s komunističnim režimom naravnost fantastična. V novem letu pa bo nedvomno ena izmed glavnih in najnujnejših nalog slovenskega naroda in njegovih predstavniških teles ta, da si zagotovijo večjo avtonomnost v odločitvah, ki zadevajo slovenske zadeve, tako politične kot gospodarske, ker čaka precej hudih problemov na rešitve, kakršne niso možne brez dejanske avtonomije in lastne odgovornosti zanje, npr. problem socialnega zavarovanja, financiranje šolstva, ureditev šolstva, ceste, železniške tarife v Sloveniji, da ne bodo odvracale inozemskega tranzitnega prometa, delež Slovenije na valutnem dohodku iz turizma, zunanje trgovine in tranzitnih uslug, itd.

V novem letu bo Slovenija končno tudi dobila železniško zvezo s svojim pristanom Koprom in tako bo slovenski narod prvič v zgodovini resnično tesno povezan s svojim morjem.

Tako tudi slovenski narod v SR Sloveniji in kot celota, z vsemi svojimi manjšinami vred, lahko vedro in samozavestno stopa v novo leto.

PRI NAŠIH RIBIČIH

Ivan Gruden pri nastavljanju mreže fto Barič

Nekdaj je živelo na slovenski obali med Trstom in Devinom na stotine slovenskih ribiških družin, zdaj pa jih je le še malo. Mlajši so se odločili rajši za tovarno, ladjedelnico ali pa so šli med pristanišnike. Izgubili so veselje do boja z morjem in do dela v vinogradih in na »gruntu«. Eden izmed redkih, ki so ostali zvesti morju, je Ivan Gruden, po domače Janez Martinčev v Nabrežini.

Te dni smo ga obiskali, da bi nam kaj povedal o naših ribičih in o nekdanjih dneh, pa tudi o svojem sedanjem življenju. Star je 67 let, pa še vsak dan lovi na morju, če vreme dopušča. Medtem ko smo govorili, ga je prišel mlajši kolega klicat, da bi odveslala na morje, pa ga je potolažil, naj še malo počakata, da se ima za pogovorit.

Postregel nam je z zlatorumeno kapljico. »Ta je iz čistega grozdja; boste povedali, če je dober. Sam sem ga pridelal.« Njegove sinje oči v zdravem obrazu pod belimi lasmi so se smejale.

Vino je bilo res dobro. Dandanes je človek redkokdaj gotov, da pije vino »iz čistega grozdja«. In še redkeje se mu primeri, da bi srečal in govoril s tako dragoceno in močno slovensko korenino, kat je ribič Janez Martinčev.

Spraševali smo in on nam je odgovarjal, počasi, pretehtano in umerjeno, kakor ljudje, ki niso navajeni veliko govoriti, pač pa veliko misliti. In v dolgih dneh ali nočeh, ki jih je prebil v čolnu in čakal, če se bo kaj ujelo v mrežo, je šlo veliko misli skozi njegovo glavo in premislil je mnoge stvari na tem svetu, toda njegov obraz je ostal vder in njegove oči se znajo še vedno smejati.

IZ STARODAVNE RIBIŠKE DRUŽINE

Povedal nam je (in o tem so nam pripovedovali že drugi, ki so nas napotili k njemu), da je iz starodavne ribiške družine v

Nabrežini. Vsi njegovi predniki, kolikor se spomni, so bili ribiči. Tudi družina pesnika Iga Grudna ima korenine v tem uglednem ribiškem in kmečkem rodu.

Pripovedoval nam je, kako so nekdanj lovili ribe. Ker takrat še ni bilo pristanišča, so čolne potegovali čez noč na kopno na grofovo. Ker je bil grof lastnik obale, so morali vsak petek oddati nekaj rib za grofa. Grof si je tudi lastil vode, v katerih so lovili. Imel je pod nabrežinskim bregom dve tovari, na svoji zemlji na obali pa je dal zgraditi hišo za shranjevanje mreže pozimi. Šele pred kratkim je devinski grof napol zastonj prodal tisto hišo nekemu Tržačanu, ker ni bila več potrebna. Trije možje so visoko na bregu »na stenah« bdeli in pazili, kdaj se bodo približali tuni, medtem ko so čakali ribiči v svojih čolnih. Krajnima opazovavcema so rekli »krajnika«, oni v sredini pa je bil »srednjik«. Imel je svoje mesto prav nad barkami in on je tudi »komandiral« ribolov.

Kadar so opazili ribe in so jih ribiči »zaprli«, so opazovavci razobesili zastavo. Prirekli so ljudje, ki so delali na »gruntih«, in pomagali vleči mrežo na suho. Rekli so jim »vlekači«. Dobili so za plačilo od vsakih šest rib po eno. Če je bilo dosti rib, so dobili več, včasih, če je bil ribolov skrajno slab, pa so se morali zadovoljiti tudi skoraj z nič. Vlekači so bili kmetje, ki so samo pomagali pri ribolovu, kadar je bilo treba.

PRADAVNA ČUPA

Povedal je, da so uporabljali za ribolov »brgoce« in »čupe«. »Brgoci« so bile večje barke, »čupe« pa manjši ribiški čolni, izdolbeni iz enega debla. Vanje sta lahko šla samo dva moža. On je imel zadnjo čupo v Nabrežini. Pred kakimi desetimi leti jo je prodal znanemu tržaškemu zbiratelju orožja in starin Hernandezu. Obžalovali smo, da ni prišla čupa v kak slovenski muzej, toda ti so se očitno prepozno spomnili na zbiranje takih etnografskih zanimivosti z naše obale. Sicer pa — je pristavil — so odpeljali eno čupo menda tudi v Ljubljano. Zadnjo, ki so jo še dobili v Sv. Križu.

Potem nam je pripovedoval o nekdanji ribiški Nabrežini, ki je res odgovarjala svojemu imenu »Na brežini«. Pred sto leti je imela kakih 60 hiš in od teh je bilo le kakih deset samo kmečkih. Vsi drugi so bili ribiči in kmetje hkrati. Čup je bilo 19, kot je slišal od starejših, odkar se on spominja, so bile štiri. Ko so začeli odpirati kamnolome, so mnogi opuščali ribolov in so rajši delali v kamnolomih, ker je bil zaslužek tam bolj siguren in je bilo tudi bolj varno.

Naštel nam je nekdanje ribiške družine. To so bili (po domače) Trogarjevi, Kočeto- vi, Tumelovi, Lukotovi, Špelnji (Špelč), Grofovi, Gospodovkni (Gospodič), Becljevi, Mehčevi, Tenstovi, Kajtinovi, Babčevi, Čulni in drugi.

Hoteli smo vedeti malo bolj natančno, kako so nekdanj lovili ribe.

»Navadno smo nastavljali mreže zvečer, zjutraj pa smo jih vlekli ven, razen če je bilo toliko rib, da smo lovili še »ekstra«. Kar zadeva lov na tone, smo imenovali nastavljeno mrežo zanje »pošta od tonov«.

Raztegnili smo 300 metrov mreže. Potrebno pa je bilo, da smo bili ves čas zraven, kajti lahko bi se bilo tudi zgodilo, da bi se bil kdo tuji približal z barko in vse pobral iz mreže. V čolnu smo imeli luč, a skrito. Pokazali smo jo samo, če smo slišali, da se bliža kak čoln. Za druge ribe smo nastavljali mrežo zvečer. Za sardele je bilo treba veslati daleč ven na morje.«

KAKO SO TESALI ČUPE

Povedal je, da sta l. 1925 utočila ob taki priložnosti njegov oče in brat. Bila sta z večjo barko na morju pred Gradežem, ko je nenadno privršala grozna »tramontana«. Očeta so našli drugo jutro, bratovo truplo pa so prinesli morski tokovi čez deset dni prav do nabrežinskega obrežja. Tako je eden pokopan v Gradežu, drugi pa v Nabrežini.

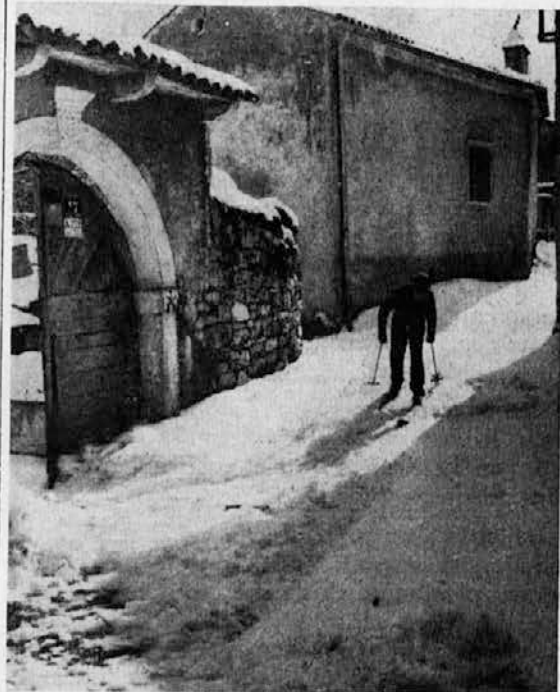
Za sardele so prvič nastavili mreže ob sončnem zahodu, ko je ugasnila večerna zarja, drugič pa zjutraj ob zarji. Napolnile so se v dobri uri. Zvečer je navadno trajalo malo dalje časa.

Vprašali smo ga, kdo je tesal »čupe«.

»Sami smo jih delali,« je odgovoril Janez Martinčev. »Stesali smo jih iz debelih hoj. Hoje smo dobili tam od Postojne. Ribič, ki je hotel imeti novo čupo, je šel sam iskat v gozdove grofa Windischgreatza, si izbral primerno hojo in jo dal posekat. Uprava grofovskih gozdov je rada šla ribičem na roke, saj je prodala tako les. Ko so pripeljali orjaško hojo domov, so jo začeli s sekuro in »bekonom« (krampom) votliti. V par dneh je bilo delo opravljeno.«

Prosili smo ga, naj nam bolj natančno opiše ta tipični čoln slovenskih ribičev, katerega ime pride zelo verjetno iz skandinav- ske besede »kupa«, ki pomeni votlo deblo.

»Ker je bila čupa ozka in dolga — dolga je bila najmanj šest metrov — je imela na zadnjem delu pritrjen tram, da je bolje držala ravnovesje. Nanj so bila z vrvjo privezana vesla. »Štrike« pa je bilo treba močiti z vodo, če so se razsušili. Pozneje, ko so začeli namesto vrvi uporabljati »drot«

Na snegu pri Repentabru

fto M. Magajna

(žico), tega ni bilo treba več. Tramu na čupi smo rekli »bracer«. Dolg je bil okrog štiri metre. Bil je čisto navaden tram, vesla pa so bila iz bukovega lesa. Na vsaki strani je bila prijeta med čolnom in »bracerom« »rakla«. Kjer se je rakla križala s tramom, je bila »bračagola«. Tu je bil pritrjen kak decimeter visok klin, na katerega je bilo privezano veslo.

CUPA JE BILA DOBER ČOLN

Povedal nam je tudi, da je bila čupa dober čoln, za burjo celo boljša kot druge barke, ker je bila ozka. Vsak večer so potegnili čupe na suho in če je bilo morje razburkano, so jih morali potegniti še dalje na suho, da jih niso valovi odnesli. »Čupe« so potegovali na suho s takoimenovanim »molinelom«, z vitlom na drogu med dvema koloma. Iz njega so gledali tudi do pol metra dolgi klini, tako da so lahko tudi z nogo potiskali nanje in dali potegljajem večjo moč. Zjutraj so seveda morali poriniti čupe nazaj v morje. Da se pri tem niso odrgnile na dnu in poškodovale, so imeli podložene pod nje hrastove »palanke« (planke), namazane z lojem. Ker pa je bila čupa napravljena iz enega debla, ni dobila praktično nikdar luknje.

Na našo željo nam je povedal še nekaj podrobnosti o čupi. Taki čolni so tehtali okrog pet stotov. Bili so samo na vesla, jader niso na njem nikoli uporabljali. Spredaj so imeli na »rogovi« »nastavljen« še drugi par kratkih vesel (dolgih okrog 4 metre), da je lahko pomagal veslati tudi tisti, ki je sedel spredaj. Glavna vesla, nastavljena na »rankah« pa so bila dolga okrog 6 metrov.

Nalovljene ribe so nosile žene in matere na prodaj v Trst. Hodile so seveda peš, ker vlaka tedaj še ni bilo. Šle so tudi po dvakrat na dan. Navadno se je skupaj odpravilo v Trst po deset ali petnajst žensk. Vstati so morale že ob dveh zjutraj. Ribe so prodajale »na peškeriji«, na ribnem trgu, ki je bil blizu današnje železniške postaje. Morale so odrajtati tri krajcarje za »bank« (stojnico) in vago. Skoraj vedno so vse prodale. Od začetka so seveda vztrajale pri ceni, če pa se je slabše prodajalo, so popustile.

TEŽKO ŽIVLJENJE ZA RIBISKE ŽENE

»Bilo je težko življenje za naše ženske, vendar se niso pritoževale, bile so bolj potrpežljive in vzdržljive kakor današnje ženske«, jim da priznanje ribič Janez. »Če so podnevi ribiči spet kaj nalovili, so jim nesli ribe že naproti, ko so se popoldne vračale, do takoimenovanih »Velikih ograd«, med Prosekom in Sv. Križem, nakar so se obrnile in se z novim tovorom rib vrnile v Trst. Vse so bile take in nič se niso pritoževale.

Tudi Kontovelci so bili dobri ribiči. Bili so vsi na morju, da Janez priznanje tudi tamkajšnjim ribičem. Potem nam še pove, da je dala napraviti prvi portič »Na Brójenci« pod Nabrežino Južna železnica.

Ribolov so začeli ribiči v Nabrežini, na Kontovelu in v Sv. Križu na veliko opuščati šele po drugi svetovni vojni. Še med zadnjo vojno je bilo v Sv. Križu 6 »lampar«, poleg tega pa so bili še drugi, ki so posebej lovili sami zase, z mrežo. Zdaj nimajo v Sv. Križu niti ene »lampare« več. Vsi so šli rajši delat v tovarne. »Le še dvatrije kaj delajo, kakšne stvari, ki niso za

nobeno rabo«, pripomni Janez. Nabrežina ima le še eno »lamparo«, a še ta je v portiču v Sosljanu in že dve leti ni več izplula na morje. Njen lastnik, Ivo Gospodič iz Nabrežine, iz stare ribiške družine, se rajši ukvarja z rejo školjk, ker je to bolj donosno. Fant ima sicer diplomu gradbenega tehnika, a ljubi morje in ribiško življenje ter rajši nadaljuje ribiško tradicijo svojega rodu, četudi v drugačni obliki, in se poleg tega ukvarja tudi s trtami, kar pa je prav tako v tradiciji, saj so bili vsi ribiči hkrati tudi kmetje.

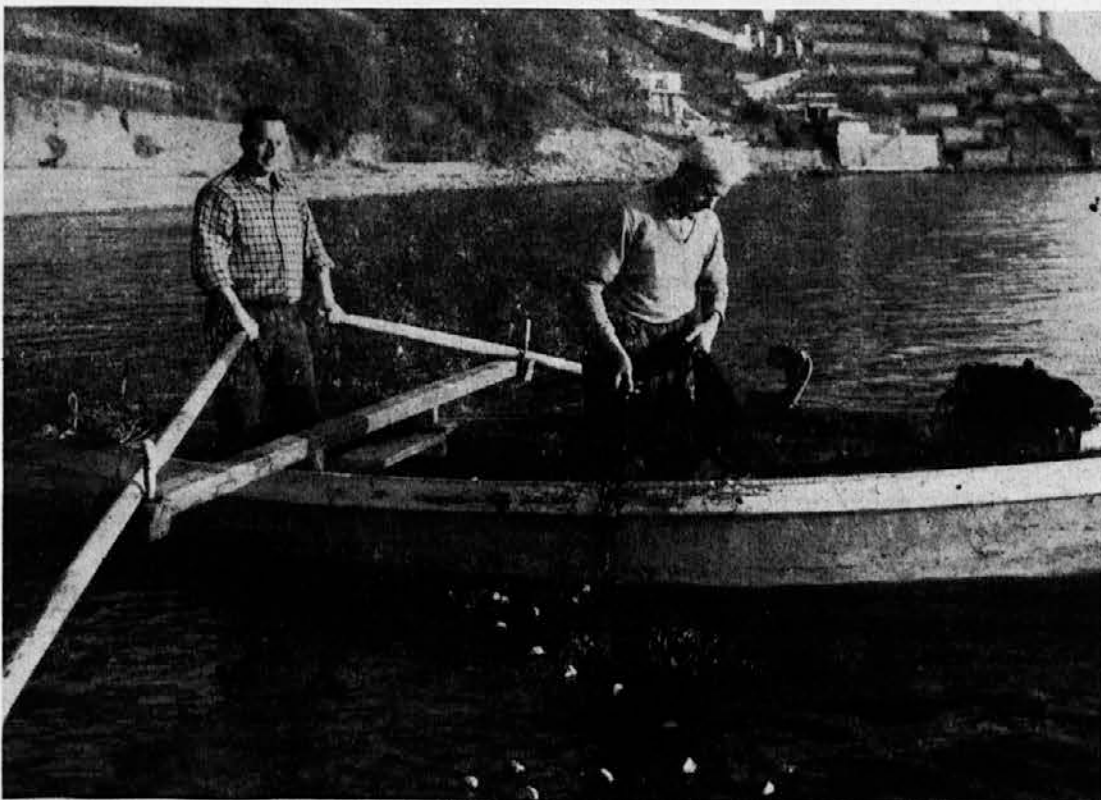
Hoteli smo vedeti, zakaj je ribolov na slovenski obali na Tržaškem tako propadel, ko pa je še vedno razvit v Gradežu in v mnogih krajih na italijanski obali. Janez pa nas je opozoril na to, da morajo biti danes vsi ribiči, zaposleni na barkah, zavarovani, in to so za lastnike bark veliki iz-

KAKSNA BO BODOČNOST NAŠEGA RIBISTVA

Janez ima zdaj samo 5 metrov dolgo barko na vesla, kateri pravijo »ščifa«. Večjim barkam pravijo »topo«, še večjim »brgoc«, »tragit« in »trabakul«. Zadnji dve pa sta že tovorni barki, za prevažanje peska, opeke itd.

Med zadnjo vojno je bil ribolov za naše ljudi še važen vir prehrane in dohodkov, nam še pove Janez Martinčev. Zlasti v Sv. Križu, kjer so morale ženske že ob treh zjutraj čakati na ulov, da so dobile nekaj rib, ki so jih nalovili možje z »lamparami« in čolni. Druge so odnesle prodat v Trst. Po vojni pa so prodali lampare v Gradež in v Istro.

Janez Martinčev je eden od zadnjih, ki še nadaljuje tisočletno tradicijo slovenskega ribištva na naši obali, eden zadnjih, ki

Zdravko Caharija in Ivan Gruden v čolnu

fto Barič

datki. Večje barke stanejo nekaj milijonov, razsvetljava (za lampare) kljub vsem olajšavam tudi nekaj nanese (na noč gre okrog 30 litrov nafte), kaz znaša okrog 900 lir, in teh bremen si nihče ne upa naložiti, ker je dandanes rib malo in ulov skrajno negotov. Tako ribištvo v teh krajih po njegovem nima bodočnosti. Ogromno večino rib polovijo velike ribiške ladje že na Sredozemskem morju. Vse so opremljene z radarji ra ribolov. Tako npr. ni tonov ob naši obali že od leta 1956. Italijanski ribiči se še držijo zaradi podpor s strani oblasti, naši ljudje pa ne dobijo podpor ali se vsaj ne zanašajo vanje in zato ne morejo tvegati.

Končno nam je Janez Martinčev razložil še nekaj ribiške terminologije: sidru pravijo naši ribiči »maček«. Za vsako vrsto rib je potrebna posebna mreža in vsaka mreža ima svoje ime: za lov na tune so uporabljali »trate«, ki so jih vlekli na suho. Za nočni ribolov so uporabljali »pošte«, za majhne ribice »jerjacno«, za sipe »pašelero«, za »čevle« (čefale) pa so uporabljali mrežo »šaltarel«, ki so jo ovili okrog kolov. »Gumbina« pa je gosta mreža, v katero se lahko lovi vse.

je še lovil v »čupi« in ki jo še zna stesati. Toda čeprav ni optimist glede bodočnosti našega ribištva, je vendarle upati, da tudi slovenskemu ribištvu še ne bje zadnja ura, niti na tej naši obali, niti na obali republike Slovenije, kjer so že mnogo vložili v prižadevanje, da bi ustvarili slovensko ribiško ladjevje. Saj Slovenec ljubi morje. In če ne bo rib v teh vodah, jih bo šel lovit na Ocean. Načrti o tem že obstojajo. In morda bo celo še Martinčev Janez to doživel. Saj ribolov — ena najstarejših gospodarskih panog — bo ohranil svoj pomen kot vir človeške prehrane; postajal bo celo vedno važnejši; tudi v gospodarstvu in prehrani slovenskega naroda, zlasti zdaj, ko razpolaga tudi z lastno obalo. Posvetiti bo treba pač tudi tej panogi primerno skrb, ne pa prepuštili ribičev njihovi usodi, kakor se je to zgodilo s slovenskimi ribiči na tržaški obali, ki vztrajajo le še iz ljubezni do morja in do svojega poklica, brez upanja na kako pomoč s strani oblasti.

Stisnili smo roko Janezu Martinčevu in mladeniško čil se je odpravil proti obali, kjer ga je že čakal v čolnu njegov ribiški kolega Zdravko Caharija.

Slovenski božič

Božič je Slovencem od nekdaj najdražji praznik. Ze tedne prej se vpleta v vsakdanje življenje božično vzdušje, z adventnimi mašami, svitanicami ali zornicami, kakor jim ponekod tudi pravijo, in z različnimi predbožičnimi navadami. Gospodinje čistijo domove, možje pa poskrbe, da za božične praznike družini ne bo ničesar manjkalo. Otroci imajo na skrbi jaslice, mah in smrečico ter okraske zanje. O tem se zadnje dni pred Božičem največ pogovarjajo in postanejo kar nekam bolj tihi in pridni.

Slovenske zime brez Božiča si ni mogoče niti misliti. Kakc pust in dolg bi bil čas od decembra do marca brez sv. Miklavža in brez praznikov božičnega razdobja, saj tudi Novo leto je bil vedno in je za verne Slovence še danes v bistvu verski praznik, praznik obračuna s samim seboj pred vstopom v novo leto, ki naj bi bilo za vsakogar boljše, kot je bilo staro, če ne po zunanjih uspehih, pa po notranjem obogatenu.

Božič je za Slovence praznik veselja nad Božjim rojstvom in zato tudi praznik družinskega veselja in sreče za vse kristjane. Ko leže mrak svete noči na zasnežene slovenske dobrave in poljane, vsakdo pohiti iz službe domov, da bi preživel večer v družini, ob božičnem drevesu in jaslicah in bil deležen pristrčnega veselja in sreče otrok. Stari obredi božične noči so prišli že marsikje iz navade, četudi je svetonočno blagoslovljanje in kadiljenje doma ohranilo ves svoj pomen. Ni pa prišlo iz navade — in ne bo nikoli — notranje razpoloženje svete noči, odprtost človeške duše za dobroto in želja po tihi družinski sreči, ozarjeni od vere v Božje odrešenje in nesmrtnost.

Hudo je bilo med zadnjo vojno, ko toliko slovenskih ljudi ni moglo obhajati pravega slovenskega Božiča v domačem krogu. Bili so na bojiščih, v gozdovih, v ječah, taboriščih ali v pregnanstvu. Toda ko se je približala sveta noč, jih je prevzelo hrepenenje po intimnem doživljanju Božične skrivnosti in po pravem Božičnem razpoloženju. Pesnik Anton Novčan je v begunstvu in domotožju prav v Sveti deželi ustvaril tale pristrčni slovenski privid Božjega rojstva v betlehemski votlini:

Nocoj jim slabo vreme je prignalo
prej kot navadno s paše vso živino,
pastirji se zaprejo z njo v votlino,
obokano pod betlehemsko skalo.

Se pokramljajo po večerji malo
in hvalijo toplotno to pečino,
kar se prikaže jim pred odprtino
starejši mož z visoko ženo zalo.

In vsi namah vedo, kaj se dogaja,
podvzajo pastirji se okorno,
da materi posteljejo ležišče.

Iz slovenskih gor

fto M. Magajna

Trenutek še in dete se poraja,
polni otroški jok votlino borno,
pastirji pa zanetejo ognjišče.

Ze ogenj plapola in že se kuha,
po običaju tam za porodnice
zaklah so tri dobre golobice,
da bo za mlado mater krepka juha.

Povija dete babica staruha,
smeje se Jožetu, češ, rojenice
namenijo otroku resno lice,
ker oče je tak tih in brez napuha.

Molče strmi častiti mož v otroka,
s skrivnostjo sveto v srcu se razjoka,
pred Jezuska vseh dvomov čist poklekne.

Zasije sred noči svetloba sončna
po vsej votlini in radost neskončna
iz pesmi angelov po njej odjekne.

Isto kot danes je pomenil Božič nekdajnim slovenskim generacijam, v srednjem veku in pozneje, v dobi kmečkih uporov in v času turških napadov, v dobi kug, vojska in obrambnih taborov okrog cerkva, v času stisk, nevarnosti in smrti. Ko pa se je približal božični večer, se je soseska zbrala v cerkvi pri polnočnici in zapela stare božične pesmi o Veseli skrivnosti Boga, ki se je rodil na zemljo v revni štalici, tudi on reven med revnimi, da bi odrešil revni in nesrečni človeški rod za večno in lepše življenje onstran groba.

Preprosto, pa ganljivo si je zamislila to božjo skrivnost domišljija neznanega dolenskega kmeta, pastirja ali drvarja pred stoletji, in v svoji domišljiji se je identificiral z enim od betlehemskih pastirjev, ki je tekal od kolibe do kolibe in klical skupaj svoje tovašice:

Slišite slišite, pastirci vl,
kaj za enn čudež se godi.
Se še nisem prebudil,
že sem čajtenge dobil.

K meni je prišel ancuj en fant,
ki je imu lep svetel gvan.
Rekel mi je hitro vstat.
prot Betlehemu se podat.

Putra, masla vem ti,
in en par lepih goši,
jest pa anga jagenjčka
za dar ljubega Jezusa.

Tisoči in tisoči slovenskih ljudi so raztreseni po svetu, v Severni in Južni Ameriki, po evropskih državah in po drugih celinah; daleč od doma in domovine morajo obhajati Božič. Gotovo ne bo nobenega, ki se ne bi na sveto noč in na sveti dan spomnil svojih daljnih domačih, svojega daljnega naroda, in v katerem se ne bi vzbudilo hrepenenje, da bi lahko obhajal božične praznike pod domačim krovom, sredi domačih ljudi.

Slovenski fant, ki dela na Švedskem, slovensko dekle, ki dela v nemški bolnišnici, slovenski intelektualci v Južni Ameriki, slovenski tehnik, ki je na delu nekje v tropskih krajih — vsi zahrepeni na sveto noč domov, v naročje svoje družine in svoje lepe, majhne, a tako mile in drage slovenske domovine. To hrepenenje slovenskih ljudi po praznovanju Božiča v domovini, v vaseh sredi zasneženih gozdov in gorah in v domačnosti slovenskih mest, je lepo izrazil pesnik Mirko Kunčič:

Nocoj
v svetlem kriku zvonov, v zlatem smehu zvezd
iztrpela se je najtišja bolest.
Le dalja je še —
in samotnega v čudno razprte oči
narahlo boli.
O, dalja — ko grob, oslepelega prtiča perot!
V brezbrežje se je raztegnila
samotnemu žalostna pot...

O, dom!
Kdor ga ima —
sred črnih vrtincev, viharjev življenja
ima pristan, ima čudežen vir vsega:
ljubezni, miru in še — pozabljenja...

Brezdomcu nocoj...
le motni odbleski, le blede odzvoki
božičnega čara v samoto lijó.
Lijó — o, in je vendar nocoj
še njemu, še njemu pri srcu tako mehko...

Jaslice v postojnski cerkvi

Religiozni lirik Jože Pogačnik je dal izraza slovenskemu religioznemu čustvu o Božiču in hkrati svoji bolečini nad tistimi slovenskimi ljudmi, katerim pomeni Božič le še zunanji praznik, ne da bi občutili njegov duhovni pomen, njegovo milost ter pristrčnost, ali celo nad tistimi, ki se delajo, kakor da klica Božiča sploh ne čutijo več, pa so vendar tisti dan kot izgubljeni od skrivnega hrepenenja po Bogu, v naslednjih lepih verzih:

Saj je pri mnogih zdaj sveti večer,
toda brez božje glorie.
Saj mnogi postavljajo sveti hlev,
pa prazne so njihove jaslice.

Mi pa spet kot otroci smo:
iskreni, odkriti in vsi svetli.
Naj se veljaki modraki nam smejejo,
večje modrosti od naše je ni:

Ljubega Jezusa ziblremo,
Jezus nedolžno se nam smeji.
Ljubega Jezusa varujemo,
Jezus nas nič ne ogovori.

Mati Marija ni trudna nič,
zdaj gospodinjt je šla.
Vsakdo tod najde topla kotič,
nihče ne vzame nam Jezusa.

Kadar še zvezda z Modrimi pride,
vsi se uvrstimo v procesijo.
Marija bo nesla Dete čez hribe,
otroci in Modri šli bomo za njó.

Jezus počival bo v rokah Marije,
sama molila bo tiho zasè.
Mi bomo peli za njó litanije,
tudi pri vas se oglasimo gredé.

O, saj naša slovenska dežela
(tako se je čudno obrnil ta svet)
ob cesti leži, ki gre iz Betlehema
v mesto Marijino — Nazaret.

Marija Devica čudeže dela:
kdorkoli le hlevček ima,
k njej naj čiste roke izteza,
v jaslice prazne mu Jezusa dá.

Mi pa, otroci, zvonimo, zvonimo,
Marija nese Jezusa vsem.
Naj ga vsi sprejmejo, tiho molimo:
v vseh hišah nocoj naj bo Betlehem.

Občutje starodavnega slovenskega Božiča pri nas na Primorskem je značilno prikazal Alojz Gradnik

v pesmi »Božična noč«. V njej res občutimo vonj briške hiše, kjer je vse pomito in počiščeno ter pripravljeno na božično praznovanje ter okrašeno z omelom.

Vendar pa v nobeni slovenski hiši, kjer praznujejo Božič, od Brd in morja do Prekmurja, Koroške in Bele krajine ni mnogo drugače.

Božična noč, luč repatice
pokožno osvetljuje strehe.
Na mizo dajmo zdaj orehe,
rožice, smokve in potice.

Prižgimo sveče, koprneče
naj roke sežejo otročje
in si natrgajo v naročje,
kar jim drevesce nudi sreče.

A srca dvignimo v poljane
cvetočih zvezd ko zlate vrče.
naj v slasti in bolesti krče
pokoja božja kaplja kane.

In komur vrč je že v črepinjah,
naj v školjko sklone gladni dlani
in z malimi naj v veri vdani
koraka v njihovih stopinjah.

»Božična noč, prekrasna si!« je zapisal Ivan Pregelj, bard tolminske zemlje in tolminskih, upornih slovenskih ljudi, za naslov eni svojih prelepih pesmi v prozi o sveti noči. Vanjo je zajel poleg lastne vere tudi religiozno doživljanje svete noči v celotnem slovenskem ljudstvu. Prislunil je njegovemu čustvovanju in ga izrazil s svojo bogato in nežno, hkrati pa močno pesniško besedo:

O noč neizmerne sladkosti! Kolikor je src po slovenski domovini in po širnem svetu, toliko pesmi ti je pečo. Kolikor rosnih biserov pomladi na trati zeleni, toliko solz nebeške radosti je izplakalo to noč ljudstvo ob Triglavu, od turških dni do danes. Toliko ur v enem letu! Toliko gorja!

V teh dremotnih večernih urah so pozabljene skrbi in bridkosti. En večer odtehta breme leta in let. Kapljica nebeškega usmiljenja pogasi strahove srda in jada, zabriše kesanje, gorje in madeže preteklosti.

VSA ZEMLJA JE BETLEHEM, VSI LJUDJE SO OTROCI... VSI? O Bog, kaj bi počeli sinovi slovenske matere, da nimajo slovenskega Božiča, svojih božičnih pesmi, polnočnice, jasic in SVOJEGA UPANJA V VEČNO ŽIVEGA BOGA IN ODREŠENIKA SVETA JEZUSA KRISTUSA.

Božič in Novo leto

V malokaterem ljudskem izročilu se tako pristno in globoko izraža versko občutje in staro čustvo vanje kot v verski ljudski pesmi in še posebej v značilnih kolednicah.

Že od nekdaj so naši predniki združevali zimske praznike od Miklavža do Svetih treh kraljev v eno praznično dobo, v predpripravo in čas rojstva, v slovo staremu in pozdrav novemu letu ter v konec praznikov ob Razglašenju Gospodovem. Že v davni so ti prazniki sovpadali z zimskim počitkom človeka in narave. Sosedje so si za praznike voščili; za Božič srečo; veselo domačnost za Novo leto, srečo v prihodnjem letu.

Do pred prve vojne je veljala splošna navada, da so hodili od hiše do hiše koledniki, ki so prepevali svete in voščilne pesmi ter pobirali darove. Ti obhodi ali koledovanje imajo ime po rimskem prazniku Calendae Iamuriae. Globlji pomen pa izvira in pravadnine, ko so ljudje z obhodi, petjem in plesom izganjali hudobne duhove in prosili bogove za rodovitnost v prihodnjem letu. Danes velja koledovanje za staro navado, ki pa je dobila prazničen značaj. Koledniki hodijo prepevat in nabirat darove po hišah na božični večer, na dan pred novim letom in za praznik Svetih treh kraljev. Ob tem dnevu se navadno otroci preoblečejo v tri modre, Gašparja, Belhiora in Boltežarja. Ta tretji se namazuje s sajami po obrazu, da predstavlja »kralja zamorskih dežel«. Gašpar nosi zvezdo na palici, Melhior zvončklja, tretji pa nosi dolgo poleno. Vsaj v tržaški okolici je bil še pred malo leti tak običaj.

Ko so prišli Trije kralji v hišo, s precejšnjih hruščem in ropotom, so vrgli poleno na tla, poklekali nanj in zapeli kolednico o Božiču ali o treh modrih. V pogovor se pa niso spuščali, namreč so molče čakali darov. Po kraških vaseh so hodili koledovat starejši fantje, ti pa bolj na Silvestrovo. V rokah je kdo iz družbe nosil palico z dolgim prečnikom, na katero so jim obešali, zlasti v hišah z dekleti, dolge pare klobas za novoletni dar. Kjer so se fantom domači ali še bolj hišno deklet z darilom prikupili, so njej na čast vrgli na »kalono« vrzeto ali debelo repo. V goriški okolici pa so nastavili slamnatega moža pred hišo preveč »štima-nega« dekleta.

Prave kolednice pa so še vedno tiste z obrednimi pesmimi. Znana je bila bolj splošna kolednica:

Mi hočmo sveto pesem pet
od tega leta novega,
od tega rojstva božjega,
od le-teh svetih kraljev treh,
od le-teh svetih praznikov,

Koledniki ali pesmarji so se oglašali tudi po vaseh Beneške Slovenije. Dolgo časa se je ohranila med našimi rojaki pod Matajurjem stara božična pesem, ki so jo peli tudi kot kolednico:

Svet' Jožef in Marija
po mjestu sta hodila,
po mjestu Betlehem.

Svet' Jožef prosi milo,
de b'se kaduž čez anj usmilu
de bi pri judeh biu.

Judje so trdovratni
čejo de b' pred vrat'mi stau
pred vrat'mi konac storiu.

Svet' Jožef se je oglednu,
'dno štalco je zagledu,
'dno štalco razdrto vso.

Svet' Jožef Mariji pravi:
»Marija, le not' se spravi,
tje v kotic, tje za mé.«

Marija je zadrémala;
ku se je spet zbudila
je v krič'cu najdla Jezusa!

Bolj krajevna in z obdarovalnim pomenom se je ohranila v Ljesah. Pojejo jo pri »oufarju« na dan Svetih treh kraljev. Glasi se:

Tam u Betlehemu
tam u 'ni štalci
adna svetla luč gori.

Tam je Marija
Djete povija,
oj, to Djete Ježuša.

Ti daj suknjo,
jest bom dau plašč
de bo Ježuš naš tovar'š.

Segni u mušnico
daj novo petico,
jest bom dau
dau tolarčič zlat.

Stare kolednice še živijo po Krasu in po Doberdolu. Otroci voščijo za novo leto: »Srečno novo leto vam želimo zdaj, segnite v aržet in dajte nam kaj!«

Do prve svetovne vojne pa so hodili v Doberdolu in Poljanah koledniki v večjih trumah po vaseh. Spremljala jih je celo godba na pihala, v veliko veselje starih in mladih. Tako ve povedati le še 72 letna Jarčeva mati (Jožefa) iz Doberdola. Pred hišo so koledniki naiprej zavpili: »Trije kralji so v deželi...«, nato pa so zapeli staro kolednico, ki se začneja:

Dober večer, gospodar,
gospodinja, gospodar
in vsa ta hišna družina.

Potem so se pa skušali prikupiti za darove počoč:

Za hišo rasejo preklice,
v hiši so lepe deklice.

Ce pa ni bila berivna mavha dovolj napolnjena, so se koledniki rinili skozi vrata v mrz z nasmehljivim pripevom:

Za hišo rase bezga,
v hiši je 'na mezga.

Zadnja beseda pomeni po domače; bolj počasen človek, ki mu ne gre kaj rado iz rok.

Mnogo teh pomenljivih starih pesmi in ljudskih običajev je že pozabljenih. Mladi svet poreče: nič za to! Kljub taki odrezavosti pa vemo, da je z njimi žal izgini tudi dober kos božične in novoletne domačnosti.

Angelski laski na božičnem drevesu

Odkod izvira navada, da se okraši božično drevesce tudi z dolgimi belimi ali srebrnimi laski?

Nordijska legenda to prav pristrčno opisuje: Jezušček se je peljal z nebeškim hlapcem iz nebes v zasnežen smrekov gozd, da bi pripravila božična drevesca za nebeško kraljestvo. Vprego so vlekli krepki severni jeleni. Urno je drčala po snegu, a vse prepočasi za božje Dete, ki se je veselilo snežene narave in zelenih smrek. V otroškem veselju je Dete razprlo perutničke in je odletelo pred sanmi. »Počakaj me na razpotju, če ne,

se zgubiš,« je klical božji hlapec za njim.

Ko pa je privozil do razpotja, ni bilo sledu za Detetom. Ves vznemirjen je vprašal visoko smreko, pa še sovo na veji in zajčka, ki je uhljal ob snežni gazi, če so kje videli božjega sinka. Nobeden od njih ga ni videl. Božji hlapec je pognal vprego in se vrnil v nebo po pomoč.

Velika truma angelcev je odletela iz nebes v širni gozd iskat izgubljenega Jezuščka. Njih dolgi beli laski so se zapletali v drevesne veje in obviseli na njih, da se je ves gozd srebrno lesketal v luninem soju.

Srebrni angelski laski so se blesteli kot luč in so razsvetlili ves gozd. V svitu svojih laskov so priplavali nad gozdno jaso in tam so zagledali Dete v veseli čredi gozdnih živali. Med srncami, zajci in vevericami se je igralo in pozabilo, da sta prišla z božjim hlapcem po božična drevesca.

Brž sta nasekala smrekovih drevesc za polne sani. Kako se je božje Dete razveselilo, ko je zagledalo, da se svetlikajo na vsaki vejici angelski laski.

Od takrat se tudi človeški otroci veselijo srebrnih in zlatih laskov na božičnih drevescih.

Spanske jaslce

Božični razgovor s pisateljem Alojzom Rebulo

Katera slovenska knjiga letošnjega leta Vas je najbolj pritegnila?

»Nevidna fronta« polkovnika Vladimira Vauhnik.

Vam je knjiga potrdila sloves, ki ga Vauhnik-bivši jugoslovanski ataše v Berlinu pred drugo svetovno vojno uživa kot izreden vojaškoobveščevalni talent?

Ko bi knjiga imela nekaj več človeško umetniške dimenzije, bi jo brez nadaljnega postavit med slovensko klasiko. So pa pasusi, ki spadajo v našo narodno antologijo.

Kateri?

Kjer pripoveduje, kako je odlikoval Himmlerja; ali kako je s svojim berlinskim dvojnikom varal Gestapo; ali kako je v ljubljanskem bunkerju organiziral tovarno likerjev, kar se mu je zdela najboljša »valuta« za njegovo obveščevalno delo.

Kateri slovenski časopis ste letos najraje prebirali?

Ljubljansko »Družino«.

Ste v njej zasledili tudi kakšno izredno pero?

Da, rad bi vedel, kdo piše rubriko »Kristjanov dan«: vredna je katerega koli evropskega lista.

Kaj izmed tistega, kar ste letos prebirali, Vas je najbolj obogatilo?

Največ nova Zgodovina judovskega ljudstva Daniela Ropsa.

Kaj se Vam je zdelo letos v življenju slovenskega naroda najbolj razveseljivo?

Porast narodne zavesti v slovenskem občestvu v matični domovini.

Ko bi obstojala slovenska nacionalna nagrada, komu bi jo letos prisodili?

Patru Tomažiču, stvaritelju Korotana na Dunaju.

Kateri Slovenec se je po Vašem znebil največje bedarije v teku minulega sončnega leta?

Josip Vidmar, ko je zapisal, da je krščanstvo samo za »preproste pameti«.

Kaj pravite k očitku, da je revija »Most«, v kateri tudi sami sodelujete, »protislovenska«?

Da povabim doslej anonimnega očitkarja na javno debato o tem, po možnosti v malo dvorano Kulturnega doma.

Berete »Grazio«?

Ne.

Kljub slovenski reklami?

Kljub slovenski reklami.

Katero srečanje v Trstu Vas je letos najbolj pretreslo?

Srečanje s tremi beneškoslovenskim duhovniki v dvorani v Donizettijevi ulici. Zdelo se mi je, da mi je dalo več kot vse, kar sem doslej o tem prebral. Ko da je stopila v dvorano Beneška Slovenija sama.

Katero slovenske avtorje trenutno berete?

Najraje se sučem med patriarhi. Prej je bil na vrsti Finžgar. Zdaj jemljem v roke Meška: vojni spomini.

Bi dali tudi Meška med »patriarhe«?

Kjer je avtobiografski, vsekakor.

Ste kaj novega napisali?

Bralno igro »Kratek preplah v mestu Arbeli«.

Téma?

Skrivnosten turist, ki že s svojo prisotnostjo tako vznemirja okolje modernega mesta, da mora s pregonskim listom čez mejo.

Kaj se Vam zdi o slovenskih kulturnih revijah? Da so zlezle v še hujše mrtno, kot je bilo pred nastopom Perspektiv.

Ampak »Sodobnost« se je v zadnji številki kar visokomerno »angažirala« za Vietnam.

Mislím, da je bilo treba že več poguma tistim poslancem zdravstvenega zbora, ki so izsilili odstop slovenske vlade.

Potemtakem bi rekli, da je slovenska politika pred slovensko kulturo?

Mislím, da se je treba najprej soočiti z domačimi problemi in šele potem s svetovnimi, sicer lahko tudi Vietnam postane cenen alihi.

SPREJEM V EKUMENSKEM CENTRU V TRSTU

Ekumenski center v Trstu, ki ga vodi dr. Stanko Janežič, je priredil v ponedeljek 19. t. m., popoldne v zvezi z izidom novega zvezka zbornika Kraljestvo božje in odprtjem ekumenske knjižnice sprejem za predstavnike krščanskih Cerkva v Trstu in za slovenske kulturne delavce.

Sprejem je bil v Vzhodnem domu, ulica delle Docce 38, blizu cerkve sv. Ivana.

Ob tej priložnosti opozarjamo vse katoliške intelektualce na novi zvezek »Kraljestva božjega«, ki je nedvomno ena najboljših publikacij katoliškega sveta, ki širijo ekumensko misel o nujnosti združitve krščanskih Cerkva in predstavljajo Zahodu vzhodni pravoslavni svet in njegovo religioznost.

BOŽIČ — PRAZNIK LJUBEZNI IN DOBROTE

(Nadaljevanje s 1. strani)

najprej tistemu, o katerem menimo, da nas potrebuje in da mu bo naše zanimanje zanj v oporo.

Toda svet je še vedno poln tudi pravih revežev, če ne v naši neposredni okoličini, pa je dalje, morda nekaj hišnih blokov naprej, morda v drugih deželah. Angelsko oznanilo nas opominja, da naj bomo »blage volje« zlasti tudi do njih. Svet ne bo nikoli brez revežev. Če jih ne vidimo, je to slab znak za nas, ker pomeni, da je lupina egoizma okrog nas že tako trda in gosta, da jih ne moremo in ne znamo več videti.

Zaman je vse govorenje o napredku in ekumenizmu, če ne znamo biti resnični kristjani in če nismo pripravljeni soljudi ljubiti in jim izkazovati dobroto. V tem je bistvo vsega napredka in vsake resnične blaginje.

ŽENA IN DOM

Verjetno je že vsaka gospodinja v glavnem naredila načrt jedilnika za praznično večerjo ali kosilo. Ne bom vam zato navajala recepte za glavne jedi ali slaščice; morda vam bo pa dobrodošel recept za sadni dessert, ki ga boste lahko ponudile tako na sveti večer kot po božičnem kosilu ali na Silvestrovo:

Za osem oseb potrebujete: lep ananas z listjem, jabolko, banano, eno pomarančo, en grozd, kozareček češenj v sirupu, 4-5 žlic sladkorja ter kozareček maraskina.

Pripravite pa takole: Ananas umijte in posušite, prerežite ga na polovico po dolgem, izrežite mečo, a tako, da ostane olupek cel. V skledico izlijte ananasov sok, dodajte mečo, zrezano na majhne koščke, maraskin in sladkor ter na koščke zrezano jabolko, grozdje in češnje, na kolesčke zrezano banano in dobro olupljene krljke pomaranče. Dobro premešajte in postavite skledico in ananas za dve uri v hladilnik. Preden servirate, položite dve ananasovi polovici na servirni krožnik ter ju napolnite s sadjem.

Vsem našim dragim bralkam voščim ob tej priliki prav iz srca vesele božične praznike ter mnogo sreče in uspehov v novem letu.

MARTINA

ZANIMIVE POBUDE

Pozabili smo že skoraj, da živi ob Jadranski obali v srednji Italiji še precej močna slovanska manjšina. To so Hrvatje, ki so pribežali z nasprotne obale čez morje v 16. stoletju in se naselili v pokrajini Campobasso ter v sosesčini. O njih je še bilo malo pisane.

S to slovansko etnično skupino je seznanil našo javnost pokojni ravnatelj Rihard Orel. Ohranil je tudi marsikatero njihovo pesem. Starejši ljudje tam doli še govorijo v svojem narečju, mlajši ga le še poznajo. Ko so lansko poletje obiskali nekateri naši pevski zbori tiste kraje, so jih ljudje s solzami v očeh poslušali, tudi mladi rod je v slovenski pesmi zaslišal zvoke svoje materinščine.

Zdaj pa prihajajo nove pobude, ki naj bi hrvaškemu rodu v sredini Italije zbudili njegov jezik in staro sporočilo. Profesor Mauro Dell'Aversano se je trudil, da bi osnoval v kraju San Felice Slavo (pomenljivo ime!) ciklostiliran list »Novi Obzor« v hrvaščini. Pobuda pa se zaradi še neugodnih razmer ni mogla uresničiti. Zamisel pa ni zaspala.

Tamošnji prebivalci so imeli v novembru 1965 tudi nekaj skromnih kulturnih prireditev.

Letos pa jim pripravlja isti profesor slovnic srbohrvaškega jezika, v obliki tečaja v ciklostiliran obliki: Izšlo je 260 izvodov s 160 strani. Ta jezikovni tečaj je preračunan za 6 do 7 mesecev pouka. Ogromna škoda bi bila, če bi ta plemenita pobuda ne našla vsestranske podpore.

KONCERT ORKESTRA GLASBENE MATICE V LJUBLJANI

V četrtek 8. t. m. je bil v dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani vokalno-instrumentalni koncert orkestra Glasbene Matice iz Trsta in vaškega pevskega zbora Prosek-Kontovel. Oba ansambla sta nastopila z istim sporedom kot malo prej v Trstu. Ljubljanska publika je s simpatijo spremljala izvajanja zamejskih Slovencev. Poslušalce je zelo »presenetilo« nadpovprečno ljubiteljsko muziciranje tako orkestra kot zbora, kot je zapisal kritik v dnevniku Delo. V Haydnovem Koncertu za klavir in orkester v D-duru je bila pianistka prof. Fedora Ferluga deležna toplega priznanja in je morala na željo poslušalec zaigrati še eno klavirsko skladbo. Moški zbor je izvajal skladbe zelo precizno in dovršeno, ugajala je zlasti njegova barva z izrazitimi mehkiimi glasovi, posebno v narodnih pesmih v Pertotovi priredbi. Novost za ljubljansko publiko je bila kantata skladateljev Ote in Kjundra na besedilo F. Benedetice. Moji zemlji za tenor, moški zbor in orkester. V njej se je z lepim glasom predstavil solist Viktor Stoka. Na koncu je zbor skupaj z orkestrom izvedel še Vrabčev Zdravico na besedilo Franceta Prešerna, ki so jo poslušalci sprejeli z velikim navdušenjem. Prijeten večer v Slovenski filharmoniji je bil prikaz uspešnega in vztrajnega glasbenega prizadevanja slovenske manjšine v Italiji.

M. V.

Gročana pozimi

fto M. Magajna

Spomini iz prve svetovne vojne

■ ■ ■ 30 ■ ■ ■ ■ ■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■ ■ ■ ■ ■ Inž. J. R. ■ ■ ■

Med tem je gospa pripravila kozarec čaja in s sladkorniko postavila pred mene. Vzel sem s kleščicami košček slarkorja in ga spustil po naše v kozarec.

»A vi Serb?«

»Njet, ja Slovenec.«

In tedaj zopet dolga razlaga, ker za Slovence in Hrvate tudi onadva nista vedela. Takrat sem zagledal na polici nekaj takega kot atlas in sem vprašal, če je res atlas? Gospa ga je takoj prinesla in sem našel poleg velikih in po moje sodeč tudi natančnih zemljevidov Rusije in Sibirije tudi malo Evropo, kjer so bila označena mesta Carigrad, Rim, Dunaj, Berlin, Pariz in London. Jadransko morje pa je bilo seveda tudi na njem in zato sem lahko pokazal, vsaj približno, kje sem doma. Meje med Avstrijo in Italijo ni bilo. Kaj pa vse to Rusa briga? Če pozna po imenu par največjih evropskih mest, je zanj dovolj.

Raztolmačil sem jim še reko Donavo, ki ni bila tako oddaljena. Tako sem tudi pokazal, kje bivajo Slovenci, kje Hrvati, kje Srbi in kje Moldavani (Rumuni).

»Vot kak?«

Takrat sem slišal, da se delavci vračajo s polja, in sem se poslovil od gospe, »nabljudatelj« me je pa spremljal in je hotel k ravnatelju. Tega pa smo srečali na poti med ravnateljem in »nabljudateljevim« stanovanjem. Hotel sem se posloviti, a tedaj mi pravi ravnatelj, naj grem z njim, bom pri njem večerjal. »Nabljudatelj« je očitno poročal ravnatelju, kako je šlo delo v rastlinjaku, in me pohvalil. Potem je šel ravnatelj v kuhinjo in tam nekaj govo-

ril z vojaškim stražnikom z bridko sabljo, potem pa s Čumakom, končno na dvorišču še z Matfejcem, starejšim od bratov Fomičev. Nato sva se obrnila proti ravnateljevemu domu.

Z dvorišča sva napravila kakih 8 stopnic in prišla pred hišo, iz te pa v vežo. Na levo so bile spalne sobe, naravnost mali meteorološki kabinet, na desno pa velika družinska soba. V to sva z ravnateljem šla. Komaj mi je pokazal moj stol, ko privrši v sobo napudrano in našminkano ter neparfimirano žensko bitje s pobarvanimi ustnicami in ne vem še kaj. Ravnatelj predstavi: »Nina Dimitrijeva, moja žena, Osip Pavlovič R., naš agronom.«

Ko sva si dala roki, sem opazil, da svojo dviga v prepričanju, da ji jo bom poljubil. Že sem hotel to storiti, ko mi zablisne v zavesti, da nisem poljubil roke še nobeni ženski. »Pa tudi tebi je ne bom,« sem pomislil.

Stisnil sem ji mesnato roko nekoliko bolj trdo in umaknil svojo. Dozdevalo se mi je, da je neka megla švignila preko njenih oči.

Na mizi je bil po en krožnik s samo žlico. Gospa pokliče »Jerina« in takoj pride iz kuhinje bolj zanemarjena ženska, a v čistem predpasniku in prinese večjo, globoko, pokrito kozico. A, to je tista Jerina, ki je odnesla moje perilo in obleko, sem spet pomislil. Ravnatelj je odkril kozico in dozdevalo se mi, da je v njej mleko. Ker je manjkala zajemalka, je Jerina hitro skočila v kuhinjo in jo kmalu prinesla. Ravnatelj je pomešal po kozici in izgledalo je, da so makaroni na mleku, a precej redki.

Ravnatelj je napolnil vse tri krožnike in začeli smo jesti: res, testenine na nekoliko oslajenem mleku. In še prelomljene niso bile, tako da je bila nevarnost, da se ti zmuznejo iz žlice po prtu. Zato pa sem pazil in vsak makaron z žlico zrezal na kakšnih 5 cm dolžine. Ravnatelj je kmalu izpraznil in si še napolnil. Tudi barinja je še vzela. Jaz pa sem jedel počasi iz manire. Ko sem spraznil krožnik, mi je ravnatelj nalil še pol krožnika, ker več nisem hotel, a bilo je skoraj samo mleko. Ostalo je zlil ravnatelj na svoj krožnik in kozica je bila prazna. (Dalje)

Zimski motiv iz Jezera

fto M. Magajna

Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Ponva je v skandinavskih jezikih pan-na. Lonec ima zelo verjetno svoj besedni izvor v staronordijski besedi lón, ki pomeni luknjo, skleda pa je v sorodu s skandinavsko besedo skaal (izg. skol), ki pomeni skodelo ali lonček za pitje. Ker so si s takimi lončki nekdanj napivali, pomeni »skaal!« še danes v švedščini tudi napitnico.

Kot že rečeno, sta tako beseda kruh kot tudi hleb staronordijski. Ni se pa ohranil v slovenščini nordijski glagol grädda — peči kruh, razen najbrž v besedah žar in žerjavica, ki izhajata verjetno iz tega glagola, in v besedi greti (sonce greje). Grei pomeni v skandinavskih jezikih toplo, prijetno. Z glagolom grädda (peči) pa je najbrž v sorodu tudi še slovenska beseda greda (topla greda!), za gredo pred hišo, ki pomeni danes nekak vrtiček, nekdanj pa je tam najbrž stala krušna peč; še dandanes stoji ponekod v slovenskih krajih krušna peč pred hišo, kot npr. ravno na Primorskem. V pečeh pred hišo so pekle svoje znamenite bige tudi Škedenjke in jih nosile prodajat v Trst. In skandinavskega izvora ni le ime Škedenj, ampak tudi biga. V starodavnem nordijskem jeziku je pomenilo bygg »iz samega žita«, byggbraud pa kruh iz čistega žita, kot nas pouči »Gamalnorsk ordbok« (Staronordijski besednjak) Leiva Heggstada, ki je izšel leta 1963 pri založbi »Det Norske Samlaget« v Oslu.

Škaf pride od skandinavske besede skaf

(izg. skaf), ki pomeni ročaj ali držaj, torej posodo z držajem. Beseda kotel pa ni drugega kot staronordijska beseda ketill (dativ: katli, kar je skoraj enako dativu besede kotel v nekaterih slovenskih narečjih: kotli), ki je seveda pomenila isto; blizu pa je tudi švedski besedi kittel (kotel).

Tistim, ki bodo skušali za vsako ceno, a seveda zaman dokazovati, da smo dobili te in druge besede iz nemščine, bodisi iz moderne ali iz srednjeveške, naj omenimo, da se glasita ti dve besedi v nemščini (der) Schaft in (der) Kessel in da sta torej slovenski besedi vsekakor bliže nordijskima besedama kakor nemškima. Isto velja tudi za vse druge besede, ki smo jih navedli, ali pa jih bomo še, dasi ni izključeno, da je katera prišla tudi iz nemščine in da se je šele v slovenskih ustih tako prilagodila, da je bolj podobna skandinavski besedi istega pomena kakor nemškemu izvirniku. Vendar pa je to skrajno neverjetno in kdor zna skandinavske jezike, lahko takoj loči nemško izposojenko od izvirnega skandinavskega izraza v slovenščini. Kdor pa skandinavsko ne zna, pa o tem seveda niti ne more soditi. Ne gre namreč za to, če so slovenske besede podobne nemškim ali ne, ampak za to, če so po glasoslovnih značilnostih in zakonih bliže skandinavskim kot nemškim; potem so mogle priti samo od tam. Seveda pa velikanskega števila nordijskih besed

in oblik, katere je ohranila slovenščina, nemščina sploh nima.

Vedro je po vsej verjetnosti sestavljena iz skandinavskih besed vatt-dragi ali vatt-dra (vatt, vatn ali vatr — voda; dragi, dra ali draga — zajemati, prinesiti). Pručica pa očitno izhaja iz besede bru — brv, mostiček, klopca.

Znamenita slovenska jed štruklji ima svoj izvor gotovo v staronordijskem glagolu strýk, ki pomeni gladiti, mazati; od tega pride novonordijsko stryk, kar pomeni med drugim namazati. To dokazuje, da so poznali Slovenci to jed že v pradomovini ali vsaj v času, ko so še uporabljali glagol strýk. Štruca izhaja najbrž iz glagola sträck ut, kar pomeni raztegniti, staronordijsko strjúka. Štrudel pa ni drugega kot tuja izposojenka iz slovenske besede štrukelj.

Tudi nekatere druge najbolj znane slovenske ljudske jedi so skandinavskega izvora, vsaj po svojem imenu, tako klobasa, najbrž iz kjöt-pölse (kjöt meso, pölse pa najbrž prvotno črevo, v katero so naphali na drobno razrezano meso), krvavice (iz korv-salama) in morda tudi krapji ali v narečju krapiči. V staronordijskem jeziku je pomenila beseda krap majhne kepe iz snega in leda. Po njih je morda dobila ta priljubljena močnata jed ime, zaradi svoje oblike, pa tudi zato, ker so jo pripravljali gotovo ravno v zimski dobi kot še dandanes. Tako se je sama od sebe ponujala primerjava med kepami ledenega snega in pecivom iz testa, praženega v masti.

(Dalje)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 25. decembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste...; 10.45 Slovenske božične pesmi; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Božji nam je rojen sin«. Božična zgodba. Tončka Curk; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Kralj z neba«. Sedem znamenj ob času rojstva Kristusa Kralja. Na podlagi evangelija in izročila napisal Edvard Gregorin, priredil Mirko Javornik. Igra RO., režira Stana Kopitar; 17.30 Iz pesniških gajev: »Giovanni Pascoli: V Orientu«, (Stanko Janežič); 20.30 Iz slovenske folklorne: V starih časih: Lelja Rehar: »Na Buožič«.

• PONEDELJEK, 26. decembra, ob: 8.30 Božične pesmi; 9.00 Godalni orkestri; 10.00 »Potovanje po Sveti deželi« (Jože Jamnik); 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Glasba po željah; 16.00 »Janko in Metka«. Otroška spevoigra v 5 slikah, (Saša Skufca). Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Joško Lukeš; 17.45 Koncert božičnih pesmi združenih cerkvenih pevskehi zborov v Trstu pod vodstvom Humberta Mamola; 19.10 Novela: Jan Plestenjak: »Zlagane jaslince«; 20.30 »Vozniki«. Radijska igra, po povesti Filipa Terčelja napisal in režira Jože Peterlin. Igra RO.; 23.00 Božične pesmi, poje Slovenski oktet.

• TOREK, 27. decembra, ob: 11.45 Popevke treh rodov; 12.00 Iz slovenske folklorne: Lelja Rehar: »Na Buožič«; 17.20 Italijansčina po radiu; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst. Flavtist Miloš Pahor in klavičembalistka Dina Slama. Primož Ramovš: Dialog in Simfonija; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 20.35 Nicolò Jommelli: »Ptičarka«, glasbena medigra v dveh delih; 22.45 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 28. decembra, ob: 11.45 Glasbila in barve; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.10 Higiiena in zdravje, (dr. Raffko Dolhar); 19.25 Zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane, vodi Marko Munih; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.20) Socialne vede.

• CETRTEK, 29. decembra, ob: 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danilo Lovrečič; 17.20 Italijansčina po radiu, (Janko Jež); 17.35 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balončki, radijski tedenik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti 20.35 »Rabagas«. Veseloigra v petih dejanjih, napisal Victorien Sardou, prevod in priredba Saša Martelanca. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.35 Slovenski solisti. Sopranistka Dolores Ivančič, pri klavirju Marjan Lipovšek, Ipavčević, Lajovčević, Škerjančević in Kozinovi samospevi.

• PETEK, 30. decembra, ob: 11.45 Orkestri lahke glasbe; 12.10 Med tržnimi stojnicami; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 O glasbi govorijo skladatelji; 19.10 Dr. Anton Polak: »Pravni položaj upnika in dolžnika v stečaj«; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.45 Magija glasbil v jazzu.

• SOBOTA, 31. decembra, ob: 12.10 Tržaške ulice in trgi; 13.30 Semeni plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.20 Pregled italijanske dramatike, (Josip Tavčar in Jože Peterlin); 17.20 Veseli utrinki; 17.30 Otrokov pravljčni svet: »Zgodba o Letu«. Napisal Hans Christian Andersen, prevod Rudolfa Kresala, priredba in izvedba Jožka Lukeša; 18.30 Panorama jazz; 19.15 Družinski obzorik: »Tri generacije«, ureja prof. Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 21.15 Silvestrov ples. V odmoru (približno ob 22.00) Varieté za konec leta. Besedilo Danilo Lovrečič.

Kupujte pri trgovcih, ki oglašajo v NOVEM LISTU!

KMEČKA BANKA

GORICA

ULICA MORELLI 14

TELEFON 22-06

Ustanovljena leta 1909

R. Z. Z. O. J.

Katoliška knjigarnaGORICA - TRAVNIK
Piazza Vittoria

PAPIRNICA

KNJIGARNA

DEVOCIONALIJE

Na drobno in na debelo Bogata izbira

IMPORT

EXPORT

JOSIP KERSEVANI

di B. KERSEVANI & C. Soc. n. c.

GORICA - Korzo Italija, 76 Tel. 26-43

PODJETJE ČUK GORICA

Trg Cavour, 9

Tel. 36-36

Corso Verdi, 54

Tel. 21-60

TRGOVINA JESTVIN BUDIHNA MIRKO

Ul Veniero, 6

GORICA Ul. V. Veneto - Tel. 29-18

KAVARNA

BRATUŽ

GORICA

Telefon 34-78

Prenovljena gostilna »PEPI«se priporoča cenjenim gostom; nudi pristna
briška vina in potrebe z domačo kuhinjo
OSLAVJE pri GORICI Tel. 51-74**VETRIH IVAN**ZALOGA GORIVA NA DROBNO
IN NA DEBELO - PRODAJA KEROSENE
UVOZ - IZVOZ

GORICA - Ulica Lanfieri 5 Tel. 25-27

KLOBUČARNA M. LEBAN

GORICA - Ul. Rastello, 8 - Tel. 39-07

Lepa izbira moških klobukov - tudi znamke
»Panizza« in »Barbisio« - ter ženskih in
otroških klobukov, čepic, dežnikov itd.**GOSTILNA PAULIN**

TOČI PRISTNA BRIŠKA VINA

Z' DOMAČO KUHINJO

GORICA - Viale XX Settembre, 138

ZNANA URARNA IN ZLATARNA

ŠULIGOJ

GORICA - Ul. Carducci, 49 (Gospodarska ulica)

RESTAVRACIJA**ALL'UNIVERSITA' pri Univerzi**
GORICA Piazza Vittoria, 3Vošči svojim cenj, gostom vesel božič
in novo leto**TRGOVINA JESTVIN****VELIŠČEK TEODOR**

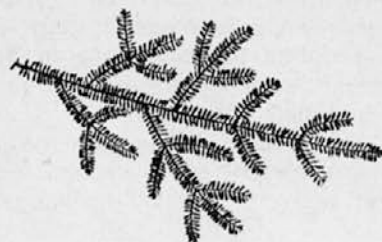
GORICA - Svetogorska cesta, 121 - Tel. 32-85

ELEKTRICNE

IN VODOVODNE NAPELJAVE

STANKO KOREN

GORICA - Ul. Mattioli, 11 Tel. 32-71

VinoagrarjaVSE ZA NJIVO, TRTO, TRAVNIK -
ZA HRAM, HLEV IN POLJEGORICA Piazza Vittoria, Travniki, 4
Telefon 53-95

VESELE BOŽIČNE IN NOVOLETNE

PRAZNIKE VOŠČI

vsem svojim cenjenim odjemavcem

in prijateljem

Franc TerpinBUKOVJE/ŠTEVERJAN
Telefon: 4775TRGOVINA JESTVIN - Velika zaloga najboljših poljedelskih strojev:
kosilke in motokultivatorji (okopalniki) znamke NIBBI - traktorji
LAMBORGHINI - kosilke ALPINA in IRIS ter vrsta drugih strojev
najboljših znamk. Obiščite nas in boste dobro postreženi!

Vesele božične praznike in srečno novo leto želijo:

TRGOVINA NA DROBNO
IN NA DEBELO

Kerže

TRST - Trg S. Giovanni, 1 - Tel. 35-019

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik za vsa goriva. Popolne opreme za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki, dekorativni predmeti umetne obrti od keramike do brušenega stekla. Lestenci ter vseh vrst električnih luči klasične in moderne oblike

PRODAJA TUDI NA OBROKE

Dr. J. Mašera

TRST

Ul. Machiavelli, 28

Tel. 23-339

Zobozdravnika

Dr. Stanislav in Pavel Pavlica

TRST - Ul. Ghega, 9 - Tel. 31-813

TRST - Ul. Carducci 15

Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljnogledov, toplomerov in fotografskega materiala

tiskarna

GRAPHIS

trst

ulica sv. frančiška 20

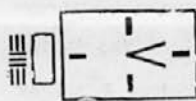
telefon 29-477

tržaška knjigarna

TRST - Ul. sv. Frančiška, 20
Tel. 61-792

Najnovejše slovenske knjige
Solske in pisarniške potrebščine
Jugoslovanski folklorni predmeti
želi vesel božič in srečno novo leto
vsem prijateljem dobre knjige

URARNA IN ZLATARNA

MIKOLJ

TRST - Campo S. Giacomo, 3 - Tel. 95-881

Bogata izbira švicarskih ur
in lično izdelane zlatnine

PEKARNA

M. FLAJBAN

TRST - Ul. Carducci, 15 - Tel. 35-166

vošči vsem vesele praznike

MIRAN KURET

ZALOGA VINA, LIKERJEV - UVOZ - IZVOZ

TRST - Ul. Valdirivo, 3 - Tel. 28-926

želi svojim odjemalcem uspešno novo leto

Kmetijska zadruga v Trstu

TRST, Ul. U. Foscolo, 1 Tel. 94-386

želi cenjenim klientom srečno novo leto

VSE ZA KMETOVALCE

EDVARD FURLANI

TRST - Ulica Milano, 18 Tel. 35-169

Krma za živino - Žita - Umetna gnojila -
Žveplo - Modra galica - Poljedelski stroji
Orodje - Vsakovrstna semena

Zastopnik za Trst in Gorico svetovno znanih strojev za obdelovanje zemlje ter kosilnice AGRIA

ZNANA SLOVENSKA TRGOVINA
Z MANUFAKTURO IN TKANINAMI

EUROTEX

(MARIO FERFOLJA)

TRST - Ul. Mazzini, 46 Tel. 94-550

želi svojim cenjenim odjemalcem
tu in onstran meje vesele praznike

Trgovina kmetijskih strojev in orodja

Marinac Vladislav

Trst str. Vecchia dell'Istria, 64 tel. 810-211

Umetna gnojila - Krma za živino - Prvovrstna semena lastnega pridelka in inozemska - Trte, sadna drevesa, razne cvetlične sadike, vrtnice, itd. - Poljedelski stroji in druge potrebščine

vošči vsem odjemalcem vesele praznike

HOTEL

„Pri Pošti“

TRST - Trg Oberdan, 1 - Tel. 24-157

vošči svojim cenjenim gostom
srečno in uspeha polno novo leto

LINOTIPIJA

L. Degan

TRST
Ul. U. Polonio 5
Tel. 725-360

TRGOVINA Z JESTVINAMI

MILAN BEVK

TRST - Ul. D'Annunzio, 9 - Telefon 41-572

ZLATARNA S P L E N D E N T E (ŠKERLJ)

TRST - Ul. F. Filzi 5 Tel. 23-379
vošči cenjenim odjemavcem srečno novo leto

Najlepše cvetlice doblite pri

» I V A N K I «

TRST - Ul. Dell'Istria, 10 - Tel. 95-052

Mlekarna

MARTELANC VIDA

TRST - Ul. Miramare, 50 - Tel. 29-345
vošči vsem cenj. odjemavcem vesele praznike

Gostilna K O B O L (JADRAN)

Trst - Ul. dell'Industria 16 (Sv. Jakob)
Tel. 44-505

želi vesel božič in srečno novo leto

Zaloga tepih. papirja

T. PANJEK GODINA

Trst - Ul. Mazzini, 7 Tel. 37-636

Trgovina in delavnica čevljev

GEC ROJAN
Trg tra l Rivi, 2 - Tel. 31-198
vošči vesele praznike!

Želite dobro hrano in pijačo?

Gostilna »AL GAMBERO« (Pri Raku)
Trst - Ul. Udine, 27 - Tel. 24-938
Vam bo gotovo ustregla

Znani tapetnik

PAHOR MARIJ

TRST - Ul. S. Anastasio, 12 - Tel. 61-218
Sprejema vsakovrstna naročila in popravila

Vesel božič in srečno novo leto 1967 želi

Trgovina z jestvinami

V I S I N I

TRST - Ul. Roma, 15 - Tel. 23-094

Trgovina jestvin

GREGORI M.

Ul. D'Alviano, 80 - Tel. 94-404
želi cenjenim odjemavcem vesele praznike

FOTO STUDIO

E G O N

Trst, Ul. Oriani, 2/1 - Tel. 93-295 (Barriera)

Trgovina z jestvinami

JOSIP PRELOG

TRST
Ul. della Guardia, 44 Tel. 93-831

Uvozno izvozno podjetje

T E C H N A

TRST - Ulica Ghega, 2 - Tel. 35-907
Telegram: TECNALUIN

Gradbeno podjetje KARLO BAN & Co.
družba z o. z.

TRST - Ul. Maiolica 1/I - Tel. 90-821
želi vsem srečno in uspešno novo leto

B U F F E T

Tomazič

T R S T

Ul. Cassa di Risparmio, 3 Tel. 35-301
Kranjske klobase in kraški teran
dobiš pri TOMAZIČU vsak dan

Trgovina z manufakturnim blagom
in modno drobnarijo

Kristan Susič

T R S T - Ul. Roiano, 2 - Tel. 32-515

želi cenjenim odjemalcem
vesele praznike in mnogo uspeha!

Vesele praznike želi

Znana trgovina z manufakturnim
blagom in drobnarijo

PETER PAVEL CEPAR

TRST - Ul. Udine, 36 - Tel. 28-296

Postrežemo vas z najboljšim blagom!
Obiščite nas in se prepričajte!

B I F E'

„Pino“

TRST - Ul. Ghega, 3 Tel. 24-780

vošči vsem vesele praznike

G O S T I L N A

Ostrouška

T R S T - Ulica S. Nicolò, 1 - Tel. 37-918

Trgovina sanitarnih predmetov

M. Švab - Soave

TRST - Ul. S. Giusto, 16 - Tel. 93-609

Srečno novo leto

želi vsem cenjenim odjemavcem

TRGOVINA JESTVIN

August Gregorič

TRST

Ul. Commerciale, 25 - Tel. 29-658

Trgovina jestvin

MARCEL NADLISEK

Trst - Ul. Pascoli 27 Tel. 722-351
vošči vsem prijetno novo leto

Sedlarska delavnica

I V A N D O L E S

TRST - Ul. Gozzi, 1

Potovalni in turistični urad

» A U R O R A «

TRST - Ul. Cicerone, 4 Telefon 29-243

KROJACNICA K O S U T A

TRST - Viale d'Annunzio 11/1 - Tel. 95-498
(Poslopje kina »Capitol«)

želi vsem klientom vesele praznike!

GOSTILNA

N I N I

Vošči cenjenim gostom
vesel božič in srečno novo leto 1967

TRST - Ul. Valdirivo, 32 - Tel. 38-915

Krojačnica

PODGORNIK LEOPOLD

TRST - Ul. Carducci, 32 Tel. 41-605

A V G U S T Š C U K A

Trgovina jestvin

Trst - Ul. Commerciale, 94 - Tel. 35-030

Vesele praznike

Trgovina z jestvinami

ANDREJ OBERSNEL

TRST - Ul. Maiolica, 1 - Tel. 93-070

EDILNA

PERTOT ZVONIMIR

s. a. s. di Pertot

TRST - Barkovlje, Ul. Boveto, 24

Obilo uspeha in sreče v novem letu 1967
želi cenjenim odjemavcem

Trgovina jestvin OREL JOZE

TRST - Ul. Geppa, 8 - Tel. 23-869

Destilacije esenc J A N O V S E K

Ustanovljena leta 1883

TRST - Barkovlje Tel. 29-963

Zaloga drv in premoga

VLADIMIR JURISEVIC

TRST - Ulica Marconi, 20 Tel. 24-179

Krojaški salon

B A V Č E R - S M R D E L

Trst, Drev. XX sept. 22 Tel. 96-796
vošči cenjeni klienti mnogo uspehov
v novem letu

Zaloga drv in premoga

ANTON FLORIDAN

TRST - Ulica Ricci, 4 - Tel. 95-714

B C K B

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

UVOZ - IZVOZ

PAPIRJA IN GRAFIČNIH POTREBŠČIN

PAPYROS

TRST - Ul. F. Severo, 10 Tel. 36-453

vošči vsem srečno novo leto

Mesnica

LUCIJAN PURIČ

TRST - Barkovlje 117 Tel. 23-321

vošči srečno novo leto

STOJAN UDOVIČ - FRANC

TRST - Piazza Ponterosso 5
in Piazza Vecchia 2 Tel. 29-686Manufakturna trgovina z blagom
z veliko izbiro moškega in ženskega
blaga ter vsakovrstne konfekcije

želi svoji cenj. klienteli srečno novo leto

LA Fototecnica

TRST
Trg Goldoni, 7 Tel. 23-352, 61-101

TRGOVINA S ČEVLJI

Trevisani

TRST

Ulica G. Vasari, 10 Tel. 96-661

vošči svojim klientom
srečno novo leto

Manufakturna trgovina V E R H

TRST - Campo S. Giacomo 9 - Tel. 44-527

vošči vsem cenjenim odjemalcem
obilo sreče v novem letuManufaktura in papirnica
MILAN SANCIN

Trst, Str. Vecchia dell'Istria - Tel. 811-205

vošči cenjenim odjemalcem
srečno novo leto 1967

TRGOVINA JESTVIN

Alojz Jerkič

TRST, Str. Vecchia dell'Istria 64 - T. 810-210

vsem svojim odjemalcem in prijateljem
želi vesel božič in uspeha polno novo leto!

BAR SPORTIVO

TRST

Ulica dell'Istria, 10 Tel. 55-766

želi gostom in prijateljem
uspehov polno novo leto 1967

URARNA IN ZLATARNA

GRUDEN KAREL

TRST - Ul. Battisti, 13 Tel. 96-306

Samopostrežna trgovina

TRST DANILO SIRCA

Strada Vecchia dell'Istria, 4 - Tel. 812-209

želi cenjenim odjemalcem
polno uspeha v novem letu 1967

Pekarna in slaščičarna

VIKTOR SIRCA

TRST
Str. Vecchia dell'Istria 2 Tel. 812-223

želi vsem vesele praznike

RIBARNICA

PERTOT MARCELA

Trst - Barkovlje, Ul. Perarolo, 2 - Tel. 28-145

želi vsem vesele praznike

Trgovina jestvin

UMBERTO GHEZ

TRST, Str. per Longera 168 - Tel. 96-765

želi cenj. odjemalcem srečno novo leto

KAROSERIJA

Danilo Pertot

TRST

Barkovlje, Ulica Boveto, 5

Telefon 29-121
popravlja avtomobilov
in avtobusov

DEVIN

TRGOVINA JESTVIN

Bravin

DEVIN TEL. 20-844

vošči vsem odjemalcem vesel božič
in uspeha polno novo leto!

VELIKI REPEN

GOSTILNA

Križman

VELIKI REPEN - Tel. 227-115

vošči svojim gostom in prijateljem
srečno novo leto!

ZGONIK

GOSTILNA

Guštin

ZGONIK - Telefon 225-105

OPČINE

ZALOGA VSAKOVRSNEGA
STAVBNEGA MATERIALA

Daneu Alojzij

OPČINE - Proseška ul., 13 - Tel. 221-044

RESTAVRACIJA

DANEU

OPČINE - Narodna ulica, 194 Tel. 221-241

ZALOGA STAVBNEGA MATERIALA

CELESTINA DANEU - DANIELI

OPČINE - Narodna ulica, 77 Tel. 221-034

RADIO SOSSI

OPČINE

Ulica dei Salici 1 Tel. 221-155

vam nudi štedilnike, peči, pralne
stroje, radioaparate, televizorje itd.
ter vošči vsem srečno novo leto

Gostilna

EMILIJA SOSIČ - VREMEC

OPČINE - Narodna ulica, 65

Vesel božič in uspeha polno novo leto 1967

**DRUŠTVENA PRODAJALNA
NA OPČINAH**

z. z. o. p.

OPČINE, Alpiska ulica, 85

Telefon 221-054

TRGOVINA S KOLESI IN MOTOCI-
KLI TER MEHANIČNA DELAVNICA

FRANC BRUNDULA

OPČINE - Narodna ul. 118 Tel. 221-022

TRGOVINA IN PEKARNA

ZORA ČOK

OPČINE - Narodna ulica 61 Tel. 221-046

GOSPODINJSKE POTREBŠČINE - PAPIRNICI
TULLIO COBEZ

OPČINE - Narodna ul. 30 Tel. 221-284
vošči vsem prijetno novo leto

TRGOVINA JESTVIN

Josip Škabar

OPČINE - Narodna ulica, 42 Tel. 221-026

se vljudno priporoča svojim odjemalcem
tu in onkraj meje

DANILO SULIGOJ OPČINE

Proseška 24 in Železniška 5 Tel. 221-172

premog - drva - nafta - kerosen

DOSTAVA NA DOM

želi cenjenim odjemalcem srečno novo leto

JESTVINE

VIDAU

BANI - Tel. 221-387

svojim odjemalcem želi srečno novo leto!

URARNA IN ZLATARNA

ANTON MALALAN

OPČINE - Proseška ul., 18 Tel. 221-465

SESLJAN — VIŽOVLJE

BOLJUNEC

DOLINA

Samopostrežna trgovina jestvin

DANILO LEGIŠA

SESLJAN (center) - Tel. 20-158

vošči cenjenim odjemalcem in prijateljem
srečno novo leto

MESNICA

BRANKO ŽERJAL

BOLJUNEC 41

Tel. 97-623

vošči vsem srečno novo leto 1967

JESTVINE

JOSIP JERJAN

DOLINA, 69

Tel. 97-621

vošči cenjenim odjemalcem
srečno novo leto 1967

ŽELEZNINA, GRADBENI MATERIAL itd.

TERČON IZIDOR

SESLJAN, 27

Tel. 20-220

DAMSKI SALON

»SLAVA«

BOLJUNEC

Telefon 97-641

želi cenjeni klienteli srečno novo leto

GOSTILNA

»PRI STUDENCU«

DOLINA, 40

Telefon 97-616

želi cenjenim gostom srečno novo leto 1967

GOSTILNA

VIŽOVLJE, 8

Telefon 20-152

najemnici ZOFKA in MIRANDA

voščita vsem srečno novo leto 1967

BLAŽINA

TRGOVINA JESTVIN

RADO ŽERJAL

BOLJUNEC, št. 237 - Tel. 97-614

TRGOVINA JESTVIN

JOSIP JERCOG

DOLINA št. 41

Tel. 97-613

PADRIČE

MAČKOVLJE

KONTOVEL

GOSTILNA

PADRIČE 36

GRGIČ

Telefon 226-112

vošči cenjenim gostom in prijateljem
srečno novo leto

JESTVINE

DANILO KOS

MAČKOVLJE, 25 - Tel. 97-620

vošči srečno novo leto

MESNICA

RUDI PUNTAR

KONTOVEL 179

Tel. 225-108

vošči svojim odjemalcem srečno novo leto

CEROVLJE

SALEŽ

SLIVNO

GOSTILNA

CEROVLJE, 6

LEGIŠA

Telefon 20-176

vošči gostom in znancem

srečno novo leto

GOSTILNA

PIERINA GRILANC

SALEŽ 59 - Tel. 225-198

vošči srečno novo leto

GOSTILNA

SLIVNO, 5

SARDOČ

Tel. 20-225

vošči vsem srečno novo leto

PROSEK

MANUFAKTURNA TRGOVINA

RAFAEL ŠTOKA

PROSEK - Tel. 225-121

vošči klientom in znancem srečno novo leto

TRGOVINA POSODE IN KRISTALA

FIGURETA PERTOT

Prosek, 5 - Tel. 225-142

TRGOVINA JESTVIN

K A N T E

PROSEK, 152 - Tel. 225-223

GOSTILNA

DOLENC

PROSEK - Devinščina 3 - Tel. 225-214

BAZOVICA

Vesel božič in uspeha polno novo leto želi

GOSTILNA**Na Pošti**

(Zora Presl)

BAZOVICA, št. 95

Telefon: 226-125

GOSTILNA

MILAN LEBAN

BAZOVICA, 165 - Tel. 226-129

vošči srečno novo leto

TRGOVINA

JESTVIN

MARIJA MEZGEC

BAZOVICA 99 - Tel. 226-128

vošči vsem srečno novo leto 1966

SV. KRIŽ

ZALOGA GRADBENEGA MATERIALA

S V. K R I Ž

Telef. 225-228

U Š A J

vošči cenj. odjemalcem prijetno novo leto

MLEKARNA

ŠTEFANČIČ

SV. KRIŽ (Kržada) - Tel. 225-133

vošči vsem prijetno novo leto

GOSTILNA

DE LORENZI

SV. KRIŽ, 15 Tel. 225-226

vošči cenjenim gostom srečno novo leto

MESNICA

DE LORENZI

SV. KRIŽ, 144 - Tel. 225-107

vošči svojim odjemalcem srečno novo leto!

BORŠT

GOSTILNA IN MESNICA

Petaros

BORŠT, 60 - Tel. 97-651

želi srečno novo leto!

NABREŽINA

ŽELEZNINA, GRADBENI MATERIAL, itd

Terčon Josip

NABREŽINA 124 - Tel. 20-122

REPENTABOR - COL

Hotel »KRAS«

REPENTABOR - Tel. 227-113

vošči svojim gostom srečno novo leto

TRGOVINA IN GOSTILNA

B E R C E

BORŠT 67 - Tel. 97-650

vošči cenjenim odjemalcem in gostom
srečno novo letoPEKARNA IN
SLAŠČICARNA**G R I L A N C**

NABREŽINA 109 - Tel. 20-231

želi vsem srečno novo leto

JESTVINE

Karel Guštin

REPENTABOR, 43 - Tel. 227-121

vošči vsem prijetno novo leto

DOMJO

JESTVINE

CELESTIN MALALAN

DOMJO, 84

Tel. 99-356

vošči spoštovanim odjemalcem
mnogo sreče v novem letu

TRGOVINA ELEKTRIČNIH PREDMETOV

Mira Frančeskin

NABREŽINA CENTER - Tel. 20-238

Zaloga domačega vina, kraškega terana
in pršuta **L. G U Š T I N**

COL, 8 (Repentabor) Tel. 227-120

vošči cenjenim odjemalcem in prijateljem
srečno novo leto 1967ZALOGA DRV, PREMOGA, KERO-
ZENA IN NAFTE ZA KURJAVO**LOVREČIČ**

DOMJO, 38

Tel. 99-331

vošči vsem prijetno novo leto 1967

DRAGA

GOSTILNA

»ALBINA«

DRAGA 22 - Tel. 97-673

želi cenjenim gostom
mnogo uspehov v novem letu

MAVHINJE

GOSTILNA

U R D I H

MAVHINJE, 23 - Tel. 20-153

želi gostom in znancem srečno novo leto

GORICA

ZALOGA DRV, PREMOGA in STAVBNEGA
MATERIALA - PLOŠČICE**Jajovic**GORICA - Trg Covour, 6
Stari trg

Tel. 34-96

R I M

HOTEL BLED

ITALIJA

Via S. Croce in Gerusalemme 40 **R O M A** — (Telefon 777-102)

družina Vinko A. LEVSTIK — lastnik

HOTEL »BLED«

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-107

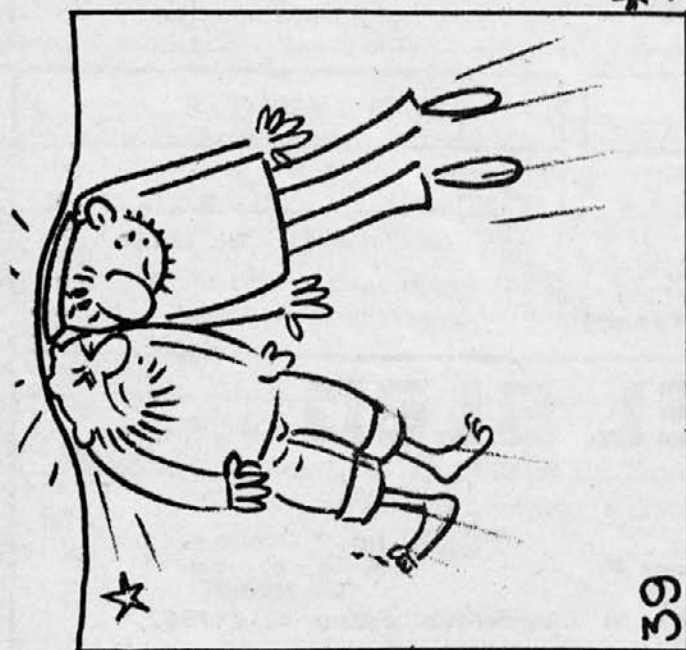
HOTEL »DANIELA«

Roma - Via L. Luzzati 31

Tel. 750-587

vošči vesele praznike in blagoslova polno leto 1967

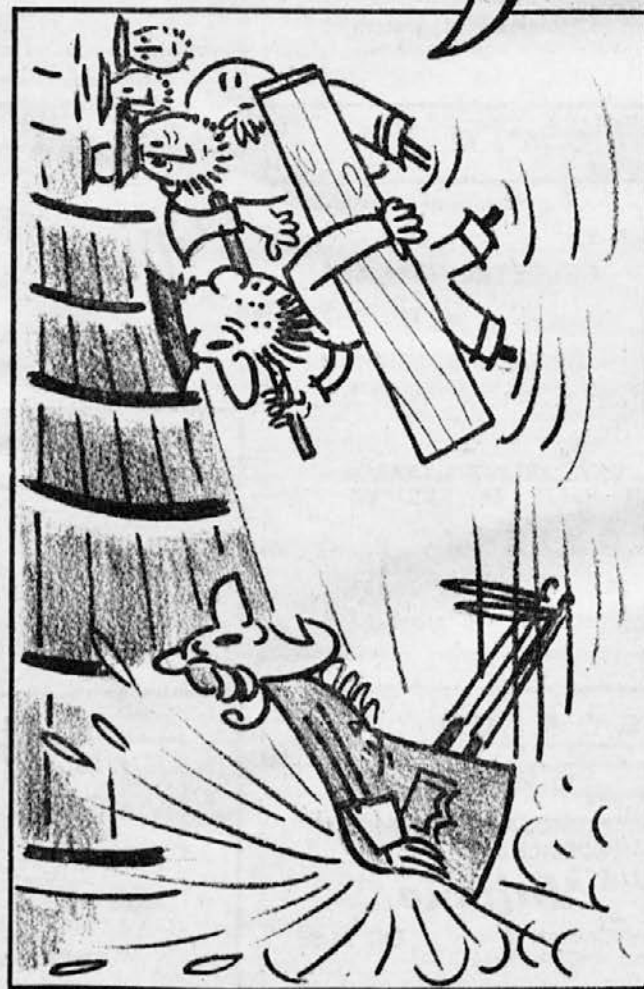
GORI, GORI! ...
(PAZI, KLJUKEC,
VODA!)

39

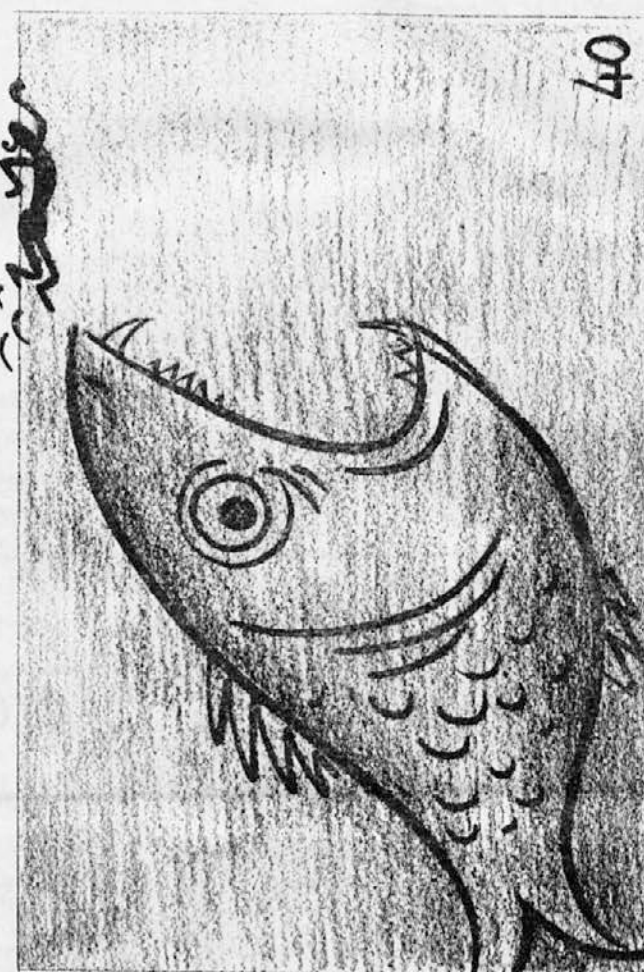
39. Tudi nam potnikom, ki smo bili spodaj v ladji, ni bilo lahko. Udarcec nas je vrgel v strop. Ob tej priložnosti mi je glavo potisnilo noter do trebuha in minilo je nekaj mesecev, preden se je vrnila, kamor spada.

Nismo si se opomogli od nesreče, ko se je pojasnilo, ob kaj smo zadeli. Na gladini se je namreč pojavil orjaški kit. Sončil se je in zadrževal, mi pa smo ga zmotili pri počitku, zato se je razjezil, da je z repom udaril po zgornji galeriji gorjem delu palube, nato pa zgrabil glavno sidro v svojo čeljust in vlekel našo ladjo najmanj šestdeset milj.

40. To je bil edini nenavaden dogodek na tej poti. Čakajte, nekaj bi skoraj pozabili! Ko nas je tisti kit vlekel, se je na ladijskem boku pojavila odprtina, skozi katero je voda začela vdirati v notranjost. Tako je drla, da nas vse črpalke ne bi rešile in zagotovo bi potonili. Na srce sem prvi odkril nevarnost. Na vse načine sem poskušal zamašiti odprtino, vendar brez uspeha. Naposled sem le rešil lepo križarko in njeno številno podprtino. Na pamet mi je prišla najbolj rečna misel, kakršna se lahko rodi v človeški glavi: zaustavil sem vodo tako, da sem sedel na odprtino. In čeprav je bila dokaj velika, sem jo le pokrtil. Priznati moram, da sediti ni bilo ravno udobno.

Nekoč drugič mi je grozila še večja nevarnost, da utonem v morju. Kopal sem se lepega poletnega popoldneva nedaleč od Marsella v toplem Sredozemskem morju, ko se po žene proti meni velikanska riba. Zdaj je veljalo imeti glavo na pravem mestu, ker na beg nisem mogel niti pomisliti. Iznajdljivost pa mi je tokrat pomagala.

40

Kdo ve, kam bi nas odvel in kako bi se pot za nas končala, če se ne bi pretrgala vrvi sidra. Kit je ostal brez naše ladje, mi pa brez svojega sidra.

Ko smo se čez šest mesecev vračali v Evropo, smo nedaleč od tod našli tega kita, ki je mrtev plaval na površini vode. Bil je, nočem vam lagati, vsaj pol milje dolg. Odse kali smo mu glavo in našli — sidro pa še štirideset sežnjev vrvi v piškavem zobu na levi strani ogromnega žrela.